

SZÍNHÁZ

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2007. JÚNIUS

AZ ÉLŐ HOLTTEST

Lev Tolsztoj színműve alapján írta
Nagy András

SZEREPLŐK

Fjodor (Fegya) Protaszov
Lizaveta Andrejevna Protaszova, a felesége
Anna Pavlovna, Liza anyja
Szása, Liza testvére
Viktor Karenyin, régi barátjuk
Darja Andrejevna, Viktor anyja
Artyemjev, intrikus és kocsmatulajdonos
Mása, cigány lány
Vizsgálóbíró

Történi

I.

Lizáéknál

SZÁSA Ír és sír és szoptat. Azután pedig szoptat és ír és sír. Majd előlről az egész: írástól a sírásig, utána vissza, és közben szoptat.

ANNA Szegény gyerek. Amit ő az anyatejjel...

SZÁSA Liza! Szegény Liza!

ANNA Ó éppen hogy megnyugodhatna. A lányom, tudom, már megbocsáss, de hát micsoda liba. Csak liba.

SZÁSA Elment a szerelme, élete férfija, a férje. És hát akkor igazán megnyugodhat végre, csakugyan erről beszélsz, anya?

ANNA Visszakapta a szabadságát.

SZÁSA Kell a fenének. A szerelme helyett.

ANNA Ennyi tisztessége legalább maradt az ő „nagy szerelmének”, hogy önként visszaadta. És írásban. És végleg.

SZÁSA Hogy beszélhetsz így... Fegyáról?

ANNA Fegyáról! Jaj, persze, bocsáss meg, a ti csodálatos Fegyátokról!

SZÁSA Igenis. (Csend) Csodálatos.

ANNA Ahogy ő képes elinni a családi kasszát... Igazán egyedülálló! Majd pedig átkel a vízen furcsa bódulatban, és eltűnik valami bugyorban! Bámulatos, csakugyan.

SZÁSA Azért még ő nagyszerű ember. De hát gyenge, az igaz. Ezért még nem kellene elhagyni.

ANNA Persze hogy nem. Vasziljev bácsi hosszú könyörgésemre megküldi a pénzt, legalább a kamatokra, hogy a hitelezők kis ideig még távol maradjanak, mert hogy a családfő valahogy nem képes megjelenni a munkahelyén, amikor a remek Fegya, a zseniális lump, határozott léptekkel végre elindul a bank felé. Majd elhalad mellette, tovább, egyenesen a folyónak.

SZÁSA Majd visszajön. Eddig még mindig visszajött.

ANNA Talán már hozza is a cimboráit, a csapost, a zenészeket, mindenkit, és egyenesen a nappaliban folytatják

a dorbézolást! Sőt: a gyerekszobában alkalmasint, ám elhagyni persze akkor sem szabad, akkor éppen nem, igaz? De hát ennyi józanság azért csak hatalmába kerítette egy pillanatra, hogy maga mondja ki: ha még egyszer elindul a víz felé, akkor Liza visszakapja a szabadságát.

SZÁSA És minek? Mit kezdjen szegény a szabadságával?

ANNA Egy normális életet. Végre.

SZÁSA Milyen élet lehet az, ahonnan Fegyva hiányzik?

ANNA És vele az ital? Meg a rejtélyes kimaradások? Meg az adósságok? Ugyan milyen?

SZÁSA Csak nem azt akarod, hogy váljon el tőle?

ANNA Ezt maga Fegyva ismerte fel, hogy ha ismét zülleni kezd, az maga lesz a válasz. És lám.

SZÁSA Ezzel teszi tönkre Lizát. Végleg.

ANNA Liza végre boldog lehet.

SZÁSA Fegyva nélkül? Egymaga?

ANNA Egy olyan csodálatos teremtmény, mint Liza, hogyan is maradna egymaga?

SZÁSA Csak nem gondolod, hogy Liza bárkibe is bele tudna szeretni, míg Fegyva csak túl van a folyón?

ANNA Csak a folyón?

SZÁSA Jó, és néhány könnyelmű ígéretén. Van ilyen. Ő akkor is Fegyva.

ANNA Ezredszer. Szegény Liza. Hol előkerül, hol meg eltűnik, de egyikben sincs köszönet. Ezredszer hitegeti. És ő ezer különb férfit talál, aki mind boldog lesz, ha Lizát boldoggá teheti.

SZÁSA Jaj, megint kezdődik. A „valóságos, titkos, tanácsos”?

ANNA És ha ő?

SZÁSA Ha nem lenne ott a névjegyén, valóságosnak sem hinném, tanácsosnak egyáltalán nem, Liza számára semmiképp.

ANNA Olcsó.

SZÁSA Mint az ablaküveg, olyan átlátszó. És éppen olyan érdekes. Na meg olyan szenvedélyes is lehet. Eredendően titoktalan.

ANNA Gyerekkora óta rajong a lányoméért.

SZÁSA Ismerem ezt a rajongást. Egyszer talán még a copfját is majdnem meghúzta?

ANNA Az a baj vele, hogy finom lélek? Hogy becsületes? Mert amikor elszánta magát, hogy nyilatkozzon, addigra Liza már Fegyával angazsálódott.

SZÁSA „Angazsálódott”? Belezúgott, mint egy bakfis. És ennél többet nem kaphatott volna az élettől.

ANNA Halkabban, jön.

LIZA *(belép, kisírt szemekkel)* Elaludt...

ANNA Itt szakad meg a szívem. Szegénykém.

LIZA Jól van. Már jobban. Elnyugodott. És én is.

SZÁSA Éppen úgy nézel ki.

LIZA Döntöttem.

ANNA Végre.

LIZA *(csend után)* Elküldtettem Viktorért.

ANNA Tudtam én! Mégiscsak a lányom vagy. Ennél okosabbat nem tehetnél volna.

LIZA Nem. *(Csend)*

SZÁSA Liba. Menthetetlen, csakugyan.

LIZA Átöltözöm. Figyelnétek a gyerekekre? Ha mégis felriadna...

SZÁSA Meggondoltad?

LIZA Szása!

SZÁSA A valóságos. A titkos. A tanácsos.

LIZA Meg... Meg, Meg!

2.

Kocsmában

FEGYA Most azt, hogy „Nye vecsernyeja...”. De úgy... Úgy, hogy előbb csak egészen kicsit fájjon. Majd erősebben, majd még tovább, hatalmasabban és gyönyörűen, még éppen elviselhetően, mert különben... *(Énekel)* De hiszen ti ezt jobban tudjátok! Mindent tudtok. Hogy létezhet ennyi bölcsesség a világban, amikor pedig semminek az égvilágon semmi értelme nincsen? És éppen bennetek? *(Énekel)* De hát hol is másutt! Jaj, ne válaszoljatok, csak semmit ne mondjatok, mert azzal elrontjátok. A beszéd ront el mindent! A világom mindent! Mennyire torkig vagyok velem! Szó, szó... Hogy is van tovább? Inkább énekeljétek... Akkor pontosan fogalmaztok! És milyen gyönyörűen... *(Iszik)* Lassan és halkán és szinte észrevétlenül kezdjétek... Ez az igazi élet, csak ez, ami úgyis magába foglal mindent, mindent! Nem az, ami odaát... Város! Tülekedés! Pokol... Micsoda tévedés. Élet helyett... De ez a „Nye vecsernyeja...”! Mindenki a vendégem! Mása... Mása... Mása! Most te jössz! A hangodat akarom, Mása, azt a szót, a kórus fölött... Mindent tudsz a hangoddal... Nincs ennél semmi több! Minden egyéb csak látszat! Mintha értelme volna! Mintha... volna. De nincs. Semmi sincs! Élet helyett... De ez! Ez mindent megér! Ezért kellett születni. Ezért kellett kibírni mindent! Nincs ennél több! Nincs nálad több, Mása! „Nye vecsernyeja...”

3.

Lizáéknál

SZÁSA Jön. Látni sem bírom. Jó, hogy nem hoz egy csokrot is mindjárt, ez a... Peckes.

ANNA Igenis, egy férfinak legyen tartása.

SZÁSA Gerinc, nyársból. Meg tiszta mandzsetta. Ugye, az is legyen. Majd azzal jól... Megvigasztalja Lizát.

ANNA Tamasz. Az kell. Ismerem a lányomat.

SZÁSA Szerintem meg fogalmaz sincs a lányodról. Tamasz meg gallér meg titkos tanácsos? Kilel a hideg. De biztos vagyok benne, hogy őt is.

ANNA Aligha azért hívatta, hogy kilelje. Megigazítom a hajam. Te is hogy nézel ki?

SZÁSA Lánykérés következik, vagy mi? Ízléstelen.

ANNA Jaj, a kényes kisasszony! Bezzeg ha az isteni Fegyva vedel és gajdol és kurvázik...

VIKTOR *(kopog, belép)* Bocsánat.

ANNA Elnézést, de még nem készültünk fel...

VIKTOR Liza hívatott.

SZÁSA Na, én megyek. *(Megy)*

ANNA Kerüljön beljebb.

VIKTOR Félek, hogy alkalmatlan vagyok.

ANNA Ugyan, a legjobbkor.

VIKTOR Estére akartam csak bejelenteni magam, de hát időközben Liza hívott.

ANNA Ó is itt lesz azonnal.

VIKTOR Hogy van? Aggódok...

ANNA A gyerek nyugtalan. Nehéz idők ezek. De hiszen gondolhatja.

VIKTOR Itt voltam, amikor Liza megkapta a levelet.

ANNA Ennyi legalább volt Fegyában.
 VIKTOR És csakugyan döntött?
 ANNA A döntés már megvolt régen. Nem házasság ez.
 Csak ki kellett mondani.
 VIKTOR Szerelem.
 ANNA Az sem bír ki ennyit.
 VIKTOR Az övék?
 ANNA Fegyá is tudja, hogy már nincs visszaút. Lehetetlen-
 ség volna mindezt még egyszer végigcsinálni. Ezt végre ő
 is felismerte.
 VIKTOR De Liza? Ő is tudja?
 ANNA És leírta egy tiszta pillanatában, hogy ha még egy-
 szer, ha egyetlenegyszer visszaindul a folyónak, ha
 kimarad, eltűnik, és bódult vigyorral tér vissza, míg árad
 a pórusaiból az áporodott alkoholbűz és dohányfüst,
 akkor lemond férji jogairól, a házasság semmis, Liza pe-
 dig egyszer s mindenkorra visszakapja a szabadságát.
 VIKTOR És vissza akarja kapni?
 ANNA Különbben belepusztul. De most mi sem hagyjuk
 annyiban. Megindítjuk a válást.
 VIKTOR Hiszen szereti.
 ANNA Lehet egy ilyet szeretni? Nem mondom, micsoda
 ígéret volt! Még mostanában is, amikor észnél van, meg-
 nyerő, szellemes, jó: akár zseniális, de meddig tart az! Az
 első kortyig, az utána következő mámoros pillanatig,
 amikor énekelni kezd, amikor hatalmába keríti valami
 lebírhatalan nyugtalanság, és akkor már nincs adott szó,
 akkor már nincs szellem, nincs ígéret, semmi sincs, csak
 ez a megüvegesedő tekintet és a közepes bariton. Kétezer
 rubelt küldött Liza nagybátyja, fizesse ki a kamatokat,
 mert itt ám el van zálogosítva minden. Ő meg fogja a
 pénzt, a családfő, az apa, a férj, és nekiindul a városnak,
 meg van beszélve a találkozó a bankban, Fegyá tehát itt
 hagyja a feleségét, itt a kicsit, majd bekanyarodik a sar-
 kon, és határozott léptekkel megy el mellette, hátra se
 fordul; ennyi.
 VIKTOR Igazán... Érthetetlen.
 ANNA Ha pedig még mindig nem volna világos, hát üzen
 a túlpartról, hogy Liza küldjön utána tiszta fehérneműt.

4.

LIZA *(belép)* Annyira, de annyira vártalak.
 VIKTOR Az első szavadra jöttem.
 ANNA Igazi férfi. És igazán lekötelez mindannyiunkat.
 LIZA Talán meglepett, hogy hívtalak. Tudom. Illetve nem
 tudom. De hát nem tudok máshoz fordulni.
 VIKTOR És milyen jól van ez így.
 ANNA No, énram akkor már nincs is szükség. *(Távozik)*
 LIZA Te mindent tudsz, amúgy is. *(Széles gesztus)* Itt... Er-
 ről... Rólam.
 VIKTOR Hogy mindent, azt azért nem mondanám.
 LIZA Ismersz minket. Mióta?
 VIKTOR Nemcsak ismerlek, de...
 LIZA *(nevetve közbekívág)* Száz éve!
 VIKTOR Tizenhat és fél, idejövet pontosan kiszámoltam.
 LIZA Nem bírom tovább! *(Felsír)*
 VIKTOR Ezt én tökéletesen megértem.
 LIZA Rettenetes, rettenetes egy ilyen... elhatározásra jutni.
 VIKTOR Ismerlek és szeretlek, ez lett volna a mondatom
 vége.
 LIZA De elég erőm sincs.
 VIKTOR Majd lesz nekem.
 LIZA Fegyá... Elment. Vissza, a folyón túlra, bele az éjsza-
 kába, ismét. És ez, éppen ennyi azt jelenti, hogy vége.

Közöttünk, mindennek. Ő fogadta meg egy kétségbeesé-
 sem és könyörgésem nyomán, hogy nem bírom tovább,
 hogy ez így nem élet, és ezek szerint... Már nem a férjem.
 Szabad vagyok. A magam ura.
 VIKTOR Ne sírj.
 LIZA De akkor legyen! Akkor az vagyok! *(Sír)* Annyira, de
 annyira bántott. Hogy itt vagyunk, a kicsivel, szeretjük és
 várjuk, és ő bezárul, hallgat, ha szól, minduntalan ellent-
 mondásokba keveredik, ingerült lesz vagy méla, szórako-
 zott, és a végtelenségig közönyös. Éppen ő! Éppen Fegyá!
 VIKTOR Ez csakugyan nehezen magyarázható magatartás.
 LIZA Hogy akkor azt mondtam: legyen! Ezerszer ígérte
 meg, hogy megváltozik, és egyszer sem bírta betartani, de
 azért... Van még számomra remény az életben, nem ha-
 gyom, hogy tönkremenjek a várakozásban, sírásban, két-
 ségbeesésben, hiszen nemcsak rólam van szó, de a kis
 Fegykáról is...
 VIKTOR Biztosíthatlak, hogy én tökéletesen megértelek.
 LIZA Elküldtem a beleegyezésem. Vége. *(Csend)* És ezzel...
 Nekem is végem.
 VIKTOR Mit mondasz?
 LIZA Nem bírom. Ezt végképp nem. Mindent inkább, mint
 nélküle. Hiú voltam, ostoba nő, sértett asszony. De ezek
 közül egyik sem jó tanácsadó. És egyiknek sincs köze a
 szerelemhez. Én... Én az övé vagyok.
 VIKTOR Mit... Akarsz?
 LIZA Menj el hozzá. Add oda neki ezt a levelet. *(Csend)*
 Hozd haza.
 VIKTOR Értem.
 LIZA Nem, nem érted.
 VIKTOR Igazad van. Tényleg nem értem.
 LIZA Kívánom, hogy ne is értsd soha. Hogy számodra a
 szerelem ne legyen egy ilyen örült vagy-vagy: sivár és
 magányos kínlódás, vagy gazdag és páros gyötirelem.
 VIKTOR Ezért hívtál.
 LIZA Csak benned bízom. Te ismered őt. Én... Én utána-
 mentem, sietve, titokban, kétségbeesetten, két szoptatás
 között, felgyalogoltam a parton, ott voltam egy egészen
 különös épület előtt... Kihallatszott az a kórus, aminek az
 alsó szolamát olykor itthon is dúdolni szokta, és olyankor
 mindig azt érzem, hogy hiányzik valami, belőlem, belő-
 lünk, hogy én kevés vagyok neki, és hogy ez az élet, itt,
 énvelem, boldogtalanná teszi őt. Nem mertem ebbe be-
 lépni. Félttem, hogy igaza van. Vagyis... Én nem. De te...
 Megteszed?
 VIKTOR Neked. Meg. Mindent.
 LIZA És neki.
 VIKTOR Hogyne, neki.
 LIZA Most ugye csodálkozol.
 VIKTOR Nem, nem csodálkozom. Illetve, ha őszinte aka-
 rok lenni, meglehetősen különösnek vélem.
 LIZA Az hiányzik neki, ami... Élet? Szenvedély? Vagy csak
 mámor? Narkózis? Egyszóval: zene. De hiába ültem zong-
 orához, és játszottam a valaha kedvenc Mozart-szoná-
 táit, mert nem általában a zene kell neki, hanem az a ze-
 ne. Amiből érzi, hogy él. Mert bár velem él, de talán nem
 érzi... Életnek. És ezért ő visszaadja nekem az életem. De
 hát nekem az meg így nem kell. Ő kell. Haragszol?
 VIKTOR Ugyan, hova gondolsz... Illetve egy kicsit igen.
 LIZA Szeretsz?
 VIKTOR Miért kérdezed.
 LIZA Mert akkor jó, hogy haragszol. Mert különben
 nagyon nehéz lenne.
 VIKTOR Mindenhogyan nehéz.
 LIZA De egy férfi, ugye.
 VIKTOR Megyek.

LIZA És elhozod.
VIKTOR El? (Csend) El.
LIZA Menj. És van itt még valami... (Csomagot vesz elő)
Fehérnemű. Kérte. Hát küldöm.

5.

SZÁSA (anyjával belép) Máris elment?
LIZA Én kértem, hogy menjen.
ANNA Igent mondott?
LIZA Igent.
SZÁSA Szerelmes beléd.
LIZA Valószínűleg.
ANNA Így van rendjén. Látod, kislányom...
SZÁSA Te meg sem érdemled Fegyát.
LIZA Én is ettől félttem.
ANNA Hallgass már, Szása!
LIZA De most már nem félek.
ANNA Mert van valaki, aki méltóbb rád.
LIZA Nem. Hanem mert így válok méltóvá Fegyára.
SZÁSA Mit beszélsz?
LIZA A szerelem aligha csak turbékolás és közös háztartás és gyerek... Hanem...
SZÁSA Tiszta mandzsetta!
LIZA Kábulat. Szenvedély. És ha kell: áldozat.
ANNA Csak nem azt mondod...
LIZA De.
SZÁSA Elküldted?
LIZA Fegyáért. Hozza haza. Ő megteszi. Értem. Nekem.
Mert szeret. És akkor újra élni fogok. Mert akkor mégis érdemes lesz élnem.
ANNA Az a korhely? Az a lump? Akitől végleg megszabadulhattál volna, higiénikusan és hercehurca nélkül, mert hivatalosan is elismerte, hogy az ő hibájából! És akkor...
Én ezt nem bírom követni!
LIZA Szeretem. A férjem. Övé vagyok.
ANNA Menthetetlen. Én ezt nem bírom... Nem nézem...
Tovább!
SZÁSA Pedig most kezd érdekes lenni.
ANNA Félig már tönkretett. Hát tegyen tönkre egészen.
(Elfullad) Ez lett a lányomból? Hitelezők és züllött ivócimborák között! A kis Fegyka unokámmal... Vodka és végrehajtó! Munkakerülés és dalolás! Közöny és öntelt felelőtlenség, te pedig... (Hirtelen) Jaj, a vérnyomásom!
LIZA Kíméld magad.
ANNA Te nem kímélsz engem! De én ezt nem csinálom tovább. Lehet, hogy ez valami új divat, lehet, hogy én neveltelek rosszul, lehet, hogy csak Viktort akarod féltékkenné tenni, de nekem... Vérnyomásom van! Lánykérés helyett... Talicskázza haza a gazembert az ágyadba!
LIZA A férjem!
ANNA Már nem! Önként és írásban mondott le rólad! És ez volt életének egyetlen józan gesztusa. Te pedig ezt utasítod el, és éppen azzal a férfival teszed, akitől pedig egyedül remélhetnél... Megőrülök. Csomagolok. Én ezt nem várom meg!
LIZA Az életemről van szó!
ANNA Ez már nem élet. Csináld, ahogyan jólesik.
LIZA Most lesz élet. Mert élni csak vele lehet.

6.

Kocsmában

ARTYEMJEV Fegy! Fegy! Alszol? Hé, ne aludj!

FEGYA (hunyt szemmel, dúdolván) „Nye vecsernyeja...”
MÁSA (bekapcsolódik, szóló) „Nye vecsernyeja...”
FEGYA Istenem! Micsoda hang... Te is hallod azt, amit én?
ARTYEMJEV Figyelj rám, Fegy!
FEGYA Nem, nem alszom. Hanem álmodom. Azt álmodom, hogy élek.
ARTYEMJEV Rosszul vagy?
FEGYA Ezt a szót! És benne ezt a... Különös harmóniát!
Ez az élet hangja, így zeng... Honnan tudja ez a... Ez a növény! Mert az ő hangjában több van, mint amit mi együtt valaha is tudtunk, tanultunk vagy megtudhatunk!
ARTYEMJEV A legjobb vendégem vagy Fegy, legalábbis azóta, hogy újra fizetsz, de azért ne hívd növénynek a...
Munkatársaimat! (Felnevet)
FEGYA Most a gitárt, Mása!
ARTYEMJEV Figyelj végre, Fegy!
FEGYA Növény és isten! Hallod ezt? Van egyáltalán füled az effélére, te munkatárs?
ARTYEMJEV Kettő darab, hiánytalanul. Fegy, komolyan kell beszélnem veled!
FEGYA Ennél nincs semmi komolyabb!
ARTYEMJEV Most nem erről van szó.
FEGYA Hiszen előre fizettem!
ARTYEMJEV Jaj, ez a zene! Hé! Halkabban.
FEGYA Éppen ez a zene! Ez a Mása! Hallod? Hogy létezik ilyen csoda a teremtésben? Figyelj csak: árad, előtör, mindent beborít, a világ pulzál benne, és minden alkalommal azonos erejű, de mégis meghatározhatatlan ritmusokkal tör fel, öntörvényűen és ellenállhatatlanul! Magával ragad, hiába minden előítélet, ellenállás, bármi! Felfoghatatlan. Visszaadhatatlan. Lekottázhatatlan. Születik, és megismételhetetlen, mint az élet. Mindennél több...
ARTYEMJEV Hallgass el végre egy pillanatig!
FEGYA Most a „Kanavélát”! Ehhez pedig mozogj is lassan, Mása! Táncolj... Hallgatok, igen!
ARTYEMJEV Figyelj végre, Fegy! Komoly vendéged érkezett.
FEGYA Csakis én lehetek itt a vendég. A legkomolyabb vendéged, megegyeztünk, kifizettem, nem igaz? Ha pedig majd eltávozom... Artyemjev, ha el az élet nevű vendégségből, akkor ezt énekeljétek majd a temetésemen, ahogy kísérték vissza a földbe! És akkor! Akkor én emlékezni fogok arra, hogy éltem! A földben, lent, hétlábnyra a hant alatt, drágább lesz nekem ez az emlék, mint minden, amit ott hagytam a folyón túli kisvárosban...
ARTYEMJEV Onnan jött. A városból. Feltétlenül és sürgősen akar beszélni veled.
FEGYA Mása! Vedd le a kendődet! Úgy táncolj. Sőt: bontsd meg az ingedet. Folytasd... Nekem táncolj, te kicsi nőstény isten...
MÁSA A blúz az nincsen benne. Az külön megegyezés. Az négy rubel.
FEGYA Isten és kofa. Zseni és zsarol. Te drága szörnyeteg!
ARTYEMJEV Igaza van. Tanulékony. A mi szerződésünk erre nem terjed ki. (Nevet)
FEGYA Gyere csak, te muzikális piranha. Te dögevő csalógány. Ide, közel hozzám, egészen.
MÁSA Fegy bácsihoz szívesen. Fegy bácsi valóságos cigány...
FEGYA Szeretsz-e, én kicsi istenem?
MÁSA Hiszen tudja. Látszik is az.
FEGYA És baksist kérsz.
MÁSA Akit szeretek, annak szebben énekelek. Aki többet fizet, azt pedig még jobban szeretem. Tiszta sor.
FEGYA És a blúzod...
MÁSA Négy rubel...

FEGYA A szoknyád...
MÁSA Hat...
ARTYEMJEV Az én hallgatásom pedig tizenkettő.
FEGYA Az meg hogy jön ide?
ARTYEMJEV Gyerekkorú. Tiltja a törvény.
FEGYA Pénz... Mindegy! Csak ébredni ne kelljen!

7.

VIKTOR (*előlép*) Én ezt nem nézhetem tovább.
FEGYA Viktor! Ez aztán a meglepetés! Az élet győzelme a nyárspolgáriságon! Hadd öleljelek meg, titokzatos tanácsosom!
VIKTOR Fegya!
FEGYA A legjobbkor érkezted! Mindjárt újrakezdi a kórus. Majd következik Mása szólója!
VIKTOR Hallgass! Rendkívül bizalmas ügyben kívánok mielőbb szót váltani veled.
FEGYA Ah, a művelt, a gáláns! Váltani! Bizalmas! Szót... De hiszen váltsunk hát!
ARTYEMJEV Akkor én távozom is.
MÁSA Én is menjek el?
FEGYA Csak odáig, csak a padig, hogy ne csak tudjam, de lássam is, hogy létezel.
VIKTOR Protaszova asszony megbízásából érkezem, egy írásos üzenettel, továbbá...
FEGYA Minek ez a hivatalos hang, édes Viktor? Add ide szegény Lizácska irományát.
VIKTOR Iromány?
FEGYA Hiszen tudod, mi van benne.
VIKTOR Igen, azt hiszem, tudom.
FEGYA Viktor, kérlek, ne ítélj felületesen abból, amit látsz. Nem vagyok részeg. Persze ittam, mondjuk, elég sokat ittam, de ha részeg volnék is, feltéve, de meg nem engedve: akkor is legfeljebb enyhe lírai delíria... (*Hirtelen*) És semmit sem változtat az elhatározásomon!
VIKTOR Pedig azért jöttem.
FEGYA Te? Azért? Hozzám? (*Olvassa a levelet*)
VIKTOR Éppen én. Éppen hozzád. Éppen tőle.
FEGYA Éppen.
VIKTOR Fegya. Gyere vissza.
FEGYA Különös ezt éppen tőled hallani.
VIKTOR Igen. Én kérlek. Gyere vissza hozzám, ha nem tudsz még Lizához visszatérni.
FEGYA Mit kezdjek veled? És te mit kezdenél velem?
VIKTOR Liza miatt. Mindennél fontosabb számomra az ő boldogsága.
FEGYA No erről már tárgyalhatunk.
VIKTOR Kipihened magad nálam, átöltözöl, és holnap...
FEGYA (*sírósan*) Te olyan, de olyan jó vagy... Én meg annyira, de annyira rossz, gonosz, elvetemült... Te azt el sem tudod képzelni, mennyire.
VIKTOR Ha hazatérsz, akkor nem...
FEGYA (*közbeváág*) Hát nem érted a rengeteg eszeddel, hogy éppen haza nem mehetek? Hogy Lizocska miatt sem? Hogy semmi nem másíthatja meg elhatározásomat, hogy megszabadítsam magamtól?
VIKTOR Nem, az számára nem szabadság.
FEGYA Élhetne.
VIKTOR Így nem akar.
FEGYA Én azonban inkább élnék. Vele?... Kedves, kellemes, tudod. Kifogástalan. Akivel mégis úgy öl meg az unalom, hogy észre sem veszed. Hopp – és már nem is élsz. Három év alatt összesen ha másfél óráig volt élet... Egy óra negyven perc, legfeljebb. Aztán annak is vége lett. Végleg.

VIKTOR A gyerek?
FEGYA Abban fogant.
VIKTOR Nem, Fegya, te nem lehetsz ennyire...
FEGYA Micsoda? Őszinte? Elvetemült? De. Most már lehetek. Mert visszaadtam a szabadságát. Ha fáj is, egyszerre essen túl rajta. Életmentő műtét! Nyissz! Kimetszettük a rossz férjet.
VIKTOR És a munkádban is! Micsoda remek állásod van, címzetes kandidátus, a járás eszének neveztek, amíg...
FEGYA Amíg bejártam. A bejárás esze, hahaha! De ha egyszer éppen az nincs! Értelme, ha így jobban tetszik.
VIKTOR Nem is tudom... Ez olyan... Őnző.
FEGYA Csakugyan? Viktor! Önzetlenül segítenél nekem?
VIKTOR Nektek. Azért jöttem.
FEGYA Jó, nekünk. Van húsz rubeled?
VIKTOR Fegya!
FEGYA Add ide! Nekem maradt még kettő. Mása!
MÁSA (*lassan, tánclelépésekkel közeledik*) Fegya bácsi?
FEGYA (*számol*) Az annyi, mint huszonkettő... Tessék, a tied, ebben benne van mámor, blúz, szoknya... (*Kikiált*) Artyemjev! És a te hallgatási díjad...
MÁSA (*énekel, táncol, közeledik*) „Kanavéla...”
VIKTOR Ezt nem nézhetem. (*Távozik*)
FEGYA Látod, milyen züllött vagyok? Félsz, Viktor? Szöksz? Azt könnyű! Szembenézni az étellel, odaadni magad! Azt próbáld meg egyszer, tanácsosom!

8.

Lizáéknál

ANNA Lement a láza. Abbamaradt a köhögése. Lassan eltűnik arcáról az a rettenetes, erős pirosság.
SZÁSA Végre. Szegény.
ANNA És szegény Liza. Azonnal kocsit hívtam és visszajöttem, amikor hallottam, hogy a gyerek...
SZÁSA Egész éjjel hogy zihált! De még akkor sem sírt. Némán bírt, mindent. Ekkora szemekkel!
ANNA Hogy siettem vissza! Viktor persze megelőzött. És elhozta a specialistát.
SZÁSA El. Meg szólót is hozott. Ilyenkor! Mert hát Liza napok óta nem evett semmit, a szőlőnek azonban közismerten nem tud ellenállni.
ANNA Igazi...
SZÁSA (*közbeváág*) Igazi!
ANNA Tudd meg, hogy elviselhetetlen vagy!
SZÁSA Viktor ellenben... Most pedig nemcsak kikíséri a specialistát, de elintézi a honoráriumát is.
ANNA Nem a pénz miatt. Hanem mert Liza kétbalkezes az effélében. A figyelem. A gondosság. A férfi.
LIZA (*bent áll*) Én csakugyan képtelen vagyok az ilyesmire. Lehetetlenség. Többet kaptam tőle, mintha az életem mentené meg, és akkor markába gyömöszöljek egy százast?
SZÁSA Látom, ízlik a szőlő.
LIZA Most már minden ízlik.
ANNA Alaposan megmostad?
VIKTOR (*belép*) Magam mostam meg. Mielőtt átadtam.
ANNA Milyen illatos.
LIZA Miért maradtatok odalent ilyen hosszú ideig? Nem mondott mást? Biztosan nem ment a tüdejére?
VIKTOR Biztosan. Felírt még egy gyógyszert, amiért elküldtettem. Ha gond volna. De nem lesz.
LIZA Biztosan nem? Azt már végképp nem bírnám ki, ha...
VIKTOR Nyugodj meg. Egyél szőlőt. Azután pihenj le végre. Elnyűtt vagy.
SZÁSA Milyen finoman udvarol.

ANNA Szása!
 LIZA Tudom, milyen vagyok. (*Megfogja Viktor kezét*) Tudom.
 VIKTOR De a priznicet sem szabad elfelejtened.
 LIZA Nem, nem fogom. Ha itt vagy...
 VIKTOR Igen, persze, hiszen menni készültem.
 LIZA Nem akarod megnézni, végre milyen nyugodtan al-
 szik? Egyenletesen lélegzik, istennek hála. Kicsérélem a
 priznicet is.
 VIKTOR Dehogynem akarom.
 LIZA Viktor... (*Csend*) Olyan, de olyan jó vagy. Olyan hálás
 vagyok neked. (*Felsír*)
 SZÁSA Elcsapod a gyomrod ennyi szőlővel.
 ANNA Kibírhatatlan vagy, Szása.
 SZÁSA Ó fog fosni, nem én.
 LIZA Gyere, Viktor.
 VIKTOR Azután lepihensz. (*Együtt el*)
 SZÁSA Beszél így normális ember? „Lepihensz...”
 ANNA Választékosabb a fosás.
 SZÁSA Ami a szívemen...
 ANNA Undorító.
 SZÁSA Ez, ez az undorító! Ami most odabent...
 ANNA Liza elgyengült. Mi van ebben? Éjszaka csaknem
 válságos volt Fegyka állapota, sem magára hagyni nem
 lehetett, sem orvos nélkül meggyógyítani. Viktor azonnal
 jött, intézkedett, és elhozatta a legjobb specialistát.
 SZÁSA Mondhatni: ugrásra készen.
 ANNA Ilyenkor egy óra késés is végzetes lehet.
 SZÁSA Honoráriumként Lizocska pedig most szétteszi a
 lábát.
 ANNA Egyáltalán nem csodálkoznék, ha beleszeretne.
 SZÁSA Végül is miért ne. Egy táviróoszlopnál feltehetően
 intelligensebb. Ha már Fegyára nem lehet méltó.
 ANNA Te most melyikükre vagy féltékeny?
 SZÁSA Csakis a vérnyomásodra. Irigylem tőled, hogy
 ennyire eltompítja az ítélőképességedet...
 ANNA Hallgass, jönnek.
 SZÁSA Én ezt nem nézem tovább.
 LIZA (*Viktorral belép*) Amint láztalan lett, nevetgél. Igazi
 angyal.
 VIKTOR Te vagy angyali, ahogy most ragyogsz.
 LIZA (*szájára teszi az ujját*) Csssst!
 SZÁSA No, én most megyek. (*Megy*)
 LIZA Mi van a húgommal?
 ANNA Mindegy. Most már végre mindegy.

9.

Kocsmában

FEGYA Pezsgőt!
 ARTYEMJEV Hitelbe nincs több.
 FEGYA Nem tudom felidézni a „Kanavélát”! Pedig még
 minden tovább zeng és zúg bennem... És mégsem. Pezs-
 gővel azonban sikerülne!
 ARTYEMJEV Zene sincs, amíg nem fizetsz.
 FEGYA Lesz pénzem! Te csak ne aggódj! Nincs nagysze-
 rűbb ennél a zenénél! Ha pénz kell hozzá, akkor... Pénz
 kell. Majd lesz. Mert különben... (*Iszik*) Nincs különben!
 ARTYEMJEV Ha majd lesz, akkor.
 FEGYA Eddig volt.
 ARTYEMJEV Hát ha majd rendesen keresel és fizetsz, mi
 is rendesen kiszolgálunk.
 FEGYA Keressek? Rendesen? No, arra majdnem rámen-
 tem.

ARTYEMJEV Aztán inkább átjöttél a folyón.
 FEGYA Inkább jövök, mint megyek. Át, mint rá. Mit kell
 neked mindent tudnod, nagyokos? Amíg fizetek, kiszol-
 gálsz, én pedig fizetni fogok.
 ARTYEMJEV Vagy Karenyin Viktor. Mint legutóbb.
 FEGYA Remek ötlet. Hahaha! (*Csend*) Mégsem vagy te
 olyan ostoba.
 ARTYEMJEV Mint amilyennek látni szeretnél, hogy
 magadat ne kelljen látnod.
 FEGYA Csak ne filozofálj, könyörgöm. Elég jól látom én
 magamat... Különösen másnap, ébredés után. Az a fej!
 Az az íz a szájban! Az a mardosó lelkifurdalás... Mindegy!
 ARTYEMJEV Mása elkészült.
 FEGYA Ilyenkor előfordul.
 ARTYEMJEV Hogy van ez teveled meg a nőekkel?
 FEGYA Miért kellene nekem mindent tudnom?
 ARTYEMJEV Most is vár egy odakint. De nem tudom, be-
 engedhetem-e. Így, ahogy vagy...
 FEGYA Hozzám? És te váratod?
 ARTYEMJEV Sűrű fátyol mögött. Úrinőnek látszik. Gon-
 dot fordít a csomagolásra, hogy azután...
 FEGYA Hallgass! Hozz egy üveg pezsgőt!
 ARTYEMJEV Ha kifizeti a kisasszony. Neked már a
 nyakkendőtid is zálogban van.
 FEGYA Elég már! Pezsgőt!
 ARTYEMJEV Különleges látogatóhoz különleges pezsgő
 illik! Másához fél vodka is elég volt.
 FEGYA Te semmit sem értesz. De a pezsgőd jó...
 SZÁSA (*belép*) Miattam ne hozass pezsgőt. Én nem iszom.
 FEGYA Te... Szása? Hogy kerülsz ide?! Istenem...
 SZÁSA Mindegy. Most akárhova eljöttem volna.
 FEGYA De hát ide? Egészen? Te vagy a legodaadóbb hűg...
 SZÁSA Ugyan.
 FEGYA És nagynéni.
 SZÁSA Meggyógyult a fiad, ha tudni akarod. De nem azért
 vagyok itt. Miattad jöttem, Fegyá.
 FEGYA Ehhez viszont csakugyan innom kell, hogy ezt fel-
 fogjam.

Artyemjev behozza a pezsgőt

SZÁSA Igyál. És... Gyere haza.
 FEGYA Jaj, Szása. Ennyi? Ezért öltesz fátylakat, kelsz át a
 folyón, rossz hírű negyedekben bolyongasz egymagad,
 lebocsátkozol ebbe a bugyorba? Ezért? Hogy mint egy
 családi, nőnemű Viktor...
 SZÁSA Nem! Egyáltalán nem!
 FEGYA (*lassan kibontja Szása fátylát*) Vagy ez valamiféle
 rokon kötelezettség, és én is ugyanezt tenném, ha a test-
 véremeről volna szó? De te, kedves Szása, ha akkor te vol-
 nál az én helyemben, te is csak azt mondhatnád: nem,
 kedves Fegyá, az egyetlen, amit tehetek, ha nem zavarom
 többé az ő életét. (*Leveszi a fátylat*)
 SZÁSA Az így nem élet.
 FEGYA Igazad van. Te értesz engem, tudom, te egyedül.
 (*Leveszi a kabátját*) De hát mégiscsak az ilyesmit hívják
 életnek mifelénk, nem? Sőt: olykor éppen boldogságnak
 is nevezik ezt a bornírt, nyomasztó semmit: kis ház, kis
 család, kis város, kis Liza... Mert hát a húgod erre sajná-
 latosan, vagyis hát szerencsére, kiváltképp alkalmas.
 SZÁSA És mégis... Mennyire szeretted.
 FEGYA Vagy úgy. Szerettem, igen. Hiszen csodálatos asz-
 szony, nem igaz? Álmodni sem lehet különbről. Ideális,
 mint mondják. És mégis, a lényege, az hiányzik. Valami...
 Szellem? Játékosság? Rejtély? Mint a mazsola a kalácsból...

SZÁSA Te lehattél volna ez a mazsola. Ha...

FEGYA Ha? Ha elviselem. De hát ez elviselhetetlen volt. Nem bírtam tovább. És ettől mindenféle undokságba kezdtem, és lassan megundorodtam tőle. Terhes volt, gyereket szült, szoptatott, szeretett, én pedig... Részegség. Kimaradások. Éneklés. Tudtam volna őt szeretni a naiv és ábrándos önfeláldozásával, amikor én pedig így viselkedem? *(Matat a lány sáljával)* Jobb lesz neki, ha én nem...

SZÁSA Nélküled jobb? Hogyan hiheted.

FEGYA Csakis nélkülem. Én próbáltam vele, én álltam az oltár előtt, és megfogadtam neki, én... De nem. Én nem bírom. Elszakadt.

SZÁSA Lehetetlen. Az nem tud elszakadni. És nem az oltár vagy a fogadalom miatt. Az végül is mindegy. Miatta? Nem miatta? Számít az valamit?

FEGYA Mondod, és közben tudod, hogy... Nem. Hogy vége. *(Hirtelen mozdulattal leveszi a sálát)*

SZÁSA Ismerem a nővéremet. *(Csend)* És mert én sem bírnám ki.

FEGYA Te nem. Te különleges vagy. Te Szása vagy. De ő igen, ő sajnos kibírja. Az élet helyett. Ezért is, hogy én, hogy veled... Nem.

SZÁSA Belepusztulnék.

FEGYA Igen, Szása, te valószínűleg igen. És ez a csodálatos. Ez, hogy kibírhatatlan. *(Átkarolja)*

SZÁSA Fegya...

FEGYA És ezért megcsókollak.

SZÁSA Vigyázz, Fegya, ez nem...

FEGYA De. Ez igen. Téged, Szása, téged... Liza pedig, meg látod: azzal fog élni, aki hozzá való. Boldogan.

SZÁSA Részeg vagy. Hogy mondhatasz ilyet?

FEGYA Részeg vagyok. Ezért látom pontosan: Viktor megbízható, kedves, régi barát. Liza szereti, ő viszont, trallalatrallala. De hát mégiscsak: Liza becsületes asszony, aki egykor megesküdt arra, hogy engem szeret, így már csak egyetlen akadályt kell elhárítani úgynevezett boldogságuk útjából... *(Magára mutat)* Én pedig elhárulok...

SZÁSA Nem! Liza ebben a kínlódásában is boldog, mert rólad szólnak a gyötrelmei, míg boldogsága Viktorral mérő kínlódás lesz.

FEGYA Az már más. Lelke rajta. Viktor lelke, hogy pontos legyek. De amíg én itten egzisztálok, hogy úgy mondjam, addig ez a Fegya, az élet hiánya és hívása, fenyegetése, ez az árnyék... Mégiscsak rájuk vetül. Bármi történjék is. *(Iszik)* Hát ne vetüljön.

SZÁSA Mire készülsz?

FEGYA Legyen meg az ő akaratuk! Nekem így ehhez az egészhez úgy sincs semmi kedvem! Igazából közöm sincs... *(Szaval)* Visszaadom a szabadságukat, de végleg. *(Nevet)* Így mondd meg nekik, örülni fognak a boldogságuknak, én kilépek, én ide soha nem térek vissza, én átadom őket egymásnak! Ugye te értesz engem, csak te, és most ne beszélj, ne szólj semmit, azzal csak elrontanánk mindent... *(Megsimogatja)*

SZÁSA Jaj, attól félek...

FEGYA Ez bizony félelmetes is...

SZÁSA Értelek, félek, hogy értelek...

FEGYA Te csodás... Te gyönyörű... *(Átöleli)* Te igazi...

SZÁSA Miért, hogy csak most, miért hogy nem akkor... Fegya... Fegya. Fegyaaaa!

Viktor anyjának szalonjában

VIKTOR Anya, én nem akarom, hogy elveszítsük egymást.

DARJA Pedig úgy látom, éppen ezen dolgozol.

VIKTOR Megértést kérek.

DARJA Mintha magamat hallanám. Én kérek megértést.

VIKTOR Miért nem nézel rám?

DARJA Így jó?

VIKTOR Anya!

DARJA Hiába nézlek, nem ismerek rád. Ez nem Viktor. Ez valaki más.

VIKTOR Fel nőnek a gyerekek. Van ilyen. Még a kisfiúk is felnőnek.

DARJA Csak a fejük lágya, az nem nő be? Nem lehetsz ilyen ostoba.

VIKTOR Még az is előfordul, hogy beleszeretnek valakibe.

DARJA Erre is felkészültem.

VIKTOR Hát megtörtént.

DARJA Nem. Ez nem...

VIKTOR Hogy tudhatnád?

DARJA Rólad. Tőled. Abból, ahogy megváltoztál.

VIKTOR Csak arra kérek...

DARJA Nem.

VIKTOR Végig sem hallgatsz.

DARJA Nem akarom nézni, ahogy tönkremész. Ez nem szerelem. Ez... Részegség. Varázslat. Boszorkányság.

VIKTOR Találkozz velem!

DARJA Eddig hallgattál rám. Számított neked, mit miként látok. Figyelmes voltál, gondos, törődő. De most egy másik Viktor lép elő, mert ennek a... Bizonyos Mizocskának vagy Lizocskának elment a férje. Ez az új Viktor pedig makacs, közönyös, sőt: részvétlen. Nos, mit várhatok attól a nőtől, akinek már a rád gyakorolt hatása is... Kifordít magadból?

VIKTOR Szeretem.

DARJA Van ez a meghívásod Nagy-Britanniába. Él veled.

VIKTOR Nem bírok nélküle élni.

DARJA Képzeld csak, kivel találkoztam tegnap. Hát a Varja Kazancevával! Bűbájos egy teremtes, ilyen szépen kitelt. Rólad kérdezett...

VIKTOR Jaj, anyám.

DARJA Szereted azt az asszonyt, értem. De hiszen ezerféle formája lehet a szeretetnek...

VIKTOR El akarom venni feleségül.

DARJA Javíthatatlan. *(Csend)* Boszorkányság.

VIKTOR Téged is feleségül vetek egykor, ha jól tudom.

DARJA Te ennél sokkal intelligensebb voltál. És sokkal érzékenyebb is. És főként: tiszta, már kicsi korodban is, szinte pedáns. Mi történik veled? Hirtelen belebocsátkozol ebbe a...

VIKTOR Csodába.

DARJA Zűravarba. Iszákos férj, apró gyerek, zaklató hitelezők... A pletykáknak ha a fele igaz, már az is sok... És ott a szenvedő asszony, akit azonban mégiscsak a zülöltt ura hagy el, no erre ő egyenest a te karjaidba veti magát, ezzel az egész mocskokkal együtt...

VIKTOR Ezért kérem, hogy találkozz velem. Ha megismered, látni fogod, milyen rosszul vélekedsz.

DARJA Belegondoltál abba, hogy ezzel a nővel együtt mi

vár rád? Az egész procedúra, a válasz, a bizonyítás, a bíróság... Miféle boldogsághoz vezethet mindez? Ez volna a kedvedre való, ilyesmit kíván egy anya a fiának? Viktor!
VIKTOR És ha csakugyan ez vezet a boldogságomhoz?
DARJA Ez a „ha”, ez még keservesen eszedbe fog jutni, kislíam...
VIKTOR A válasz merő formalitás. Józan pillanataiban nemcsak hogy nem támaszt akadályt, de maga a férj sietteti. Lizát eddig visszatartotta a felelősség, meg persze a gyerekek, de már belátta: őrajta nem segíthet, míg engem... Szeret.
DARJA Most szeret. De nem volt képes arra, hogy viselje a férje keresztjét. Micsoda nő az...
VIKTOR Micsoda szavak!
DARJA Éppen hogy nem szavak.
VIKTOR Hát akkor nekem is hadd legyen egy utolsó érvem.
DARJA Mi?
VIKTOR Ki.

Kinyitja az ajtót, kiszól; belép Liza

És most szó nélkül hagylak magatokra titeket.
LIZA Jó napot.
DARJA Ez azután... Jó napot.
LIZA Képtelenség, amit teszek, tudom. Viktor is tudta, amikor megkért rá.
DARJA Jöjjön hát beljebb. Lizaveta... Mindegy. Nem akarom tudni az apai nevét.
LIZA Andrejevna. Hiszen már találkoztunk.
DARJA Valamikor, hogyne, a férjét egykor jól ismertük. Viktor barátja volt, többször járt nálunk...
LIZA Igen, akkor, régen.
DARJA Azután nőül vette magát. És többé nem jött.
LIZA Egy nagyobb társaságban találkoztunk még egyszer. A házasságunk első évét követően. De azután... Már szinte sehova sem jártunk.
DARJA Be sem mutatta. *(Csend)*
LIZA Nem. *(Csend)*
DARJA Hát így.
LIZA Nézze, én nem tudok „benyomást kelteni”. Viktor miatt vagyok itt, ő kért, azért jöttem; de nem, hiába.
DARJA Figyeljen rám, őszinte leszek. Senkit nem tudok szeretni, csak Viktort. Egyedül őt, és ismerem is jól, talán túlzottan jól.
LIZA Viktor nagyszerű ember.
DARJA Tartása van. Büszke. Nem az eszére, rangjára, vagyónára, pedig lehetne. Hanem a tisztaságára. Tiszta, mint egy... Lány.
LIZA Tudom.
DARJA Nem szeretett még nőt. Maga az első. Rettenetes. Bocsásson meg, de nem kertelek. Egy anyának már azt is nehéz elviselnie, hogy felbukkant valaki hirtelen a fiam mellett, egy nő, és át kell adnom neki őt, akit egyedül szeretek. De elszántam magam erre is, ha meg kell lennie, hát legyen.
LIZA Nekem is fiam van.
DARJA Tudom. Tapasztalni fogja. És azt is tudom, hogy maga végső soron nem hibás, csak... Csak annyiban, hogy szerencsétlen. De most ez sem számít. Hanem a tisztaság. Ha már átadom valakinek, legyen olyan tiszta, mint ő.
LIZA Igen, mint egy lány. Egy lány.
DARJA No látja. Ismerem Viktort. Most mindent elvisel, sohasem teszi szavát, mennyire szenved, de szenvedni fog. A tisztaság nem feledhető, nem helyettesíthető, nem hazudható. Bocsásson meg, hogy nyersen fogalmazok,

de nekem Viktor boldogsága a legfontosabb. Így pedig ő nem lesz boldog.
LIZA Nem.
DARJA Ha csakugyan szereti, akkor pedig inkább kívánja az ő boldogságát, mint a magáét.
LIZA Ezért jöttem. Segítsen. Beszélje rá, hogy hagyjon el.
DARJA Hogyan? Mit mond?
LIZA Hagyjon! El! Ne kösse össze az ő életét az én boldogtalanságommal! Én önmagáért szeretem őt, nem magam miatt, s ezért arra kérem, hogy távozzon az életemből. Én hiába kértem. Kérje hát maga.
DARJA Istenem.
LIZA Többé pedig nem fog látni. Kérem tehát, hogy anyai hatalmánál fogva tiltsa el, átkozza ki, zsarolja, láncolja magához, tegyen bármit. Ha nem szeretném, hozzámenék. Így azonban lehetetlen.
DARJA Liza... Andrejevna...
LIZA Most pedig megyek.
DARJA Ha egykor... Mi nem jut most eszembe! Ha egykor magát szerette volna meg, amikor még lány volt!
LIZA Megszeretett már akkor. De mert a barátja hódított meg, nem akart az útjába állni.
DARJA Micsoda fiam van!
LIZA Fegyával a „zseni joga” érvényesült. Így mondta. Milyen szörnyen hangzik ez most!
VIKTOR *(előlép)* Hallottad, anyám... Ezt a vallomást?
DARJA Te itt voltál?
LIZA Istenem, Viktor! Akkor itt is család van? Akkor hát ez sem tiszta?
VIKTOR Hallgatóztam, igen. Tisztátalanul füleltem, de így legalább megtudtam, hogy mennyire, de mennyire... Szeretem! Szeret!
LIZA Ezt is miattam? Ezt is én teszem veled? Már csakugyan mennem kell. Engedj!
VIKTOR Már nem vagyok tiszta. Követlek. Akárhová.
LIZA Szeretlek. Hagyj el.
DARJA Viktor! *(Csend)* Viktor!

II.

Szűkös szobában

MÁSA *(kopog)* Fegya... Fegya bácsi! Engedj be, de azonnal! *(Rugdossa az ajtót)* Így bezárákózni!
FEGYA *(kinyitja)* Eljöttél, szépségem? De jó.
MÁSA Jó, jó, de te meg bezárákózol. Eltűnsz. Fene ért.
FEGYA Hiszen tudod...
MÁSA Tudom, tudom! Hogy szeretlek, azt tudom.
FEGYA Nincs pénzem, hát azért.
MÁSA Az baj. Nagy baj.
FEGYA Látod, kicsi isten.
MÁSA De van annál nagyobb baj is.
FEGYA Mi volna az?
MÁSA Hogy én egészen beléd szerettem. Az.
FEGYA Ez a baj?
MÁSA Több, mint baj. Mert te meg nem szeretsz.
FEGYA Már hogyne szeretnék. Semmi más nincs már az életemben, csak az, hogy szeretlek.
MÁSA Meg azt a másikat.
FEGYA Hát nem értesz?
MÁSA Régen elváltál volna, ha tényleg engem szeretsz.
FEGYA Tudod, hogy fáj, amit mondasz?
MÁSA Nem fáj teneked semmi a világon, Fegya bácsi. Tebenned nincsen isten.
FEGYA *(átöleli)* Jaj, Mása. Jaj.

MÁSA Hát szeretsz?

Fegyva ránéz

Csak engem szeretsz? Úgy szeretsz, mint ahogyan én szeretlek? Nagyon? Nagyon-nagyon-nagyon?

FEGYA Mása!

ARTYEMJEV (*kintről*) Mása! Hát megvagy! (*Betöri az ajtót*) Fegyva!

MÁSA Jaj, végem. Jaj, édes direktor úr...

FEGYA Mi történik itt?

ARTYEMJEV Ezt én kérdezhethném. (*Másához lép, megpofozza*) Te tetves szuka. Te kifordult kapca. Te...

FEGYA No!

ARTYEMJEV Hallgass te is! És ne merj tiltakozni, te! Mekkora adósságot hagytál magad után? Ki fogja azt nekem kifizetni? Tetejébe még elcsábítod és megrontod a legtehetségesebb lányt... Ez a tapír meg a lába között tartja az esztét, hogy éppen veled adja össze magát, és nem számít neki se szerződés, se éneklés, se Isten, semmi sem számít, csak hogy a Fegyva bácsival henteregjen!

MÁSA Ne bántson! Énekelni fogok, mint régen! Kedves leszek a vendégekhez! Csakhogy én meg szeretem a Fegyva bácsit...

ARTYEMJEV Szeressed! Szeressen téged a Fegyva bácsi is, de rendesen, szabott áron, alkalmi tarifával szeressen, vagy egyen meg egy összegért, tokkal-vonóval, plusz az ellátás, plusz a rezsi!

FEGYA Ki foglak fizetni, Artyemjev, ird a többibe.

ARTYEMJEV Hova a harapós lóba írjam, azt mondd meg! A tartozásaidal már az egész kasszakönyvem betelt! A tetejébe még ezt a lányt is...

MÁSA Nem a tetejébe, egyáltalán!

ARTYEMJEV De te is megtudhatod még, milyen az, amikor borotvával húzzák meg az arcvonásaidat! Amikor a fényes szép hajadat egyszerre csak a markomban találsz csomókban, te korengedményes rüfke...

VIKTOR (*előlép a háttérből*) Uraim...

MÁSA Mondja csak, mondja a direktor úr, de éntőlem mondhatja! Én visszamegyek és énekelek rendesen, ahogy eddig, de engemet hiába zár be, hiába borotvázza az arcom, hiába tépi a hajam, én csak a Fegyva bácsihoz jövök vissza! Mert a szerelem erősebb, mint a zár, meg a borotva, meg a szerződés... (*Sír*) Olyan, mint a nagy vizek sodra!

VIKTOR Kopogtam, de nem hallották meg.

FEGYA Viktor! Ejha... Ide is utánam jöttél?

VIKTOR Nem kívántam illetéktelenül tanúja lenni az iménti dialógusnak, de hát mégiscsak az lettem.

ARTYEMJEV Óh, a nagyságos úr!

VIKTOR Artyemjevet követtem, de láthatóan nagyon sietett.

ARTYEMJEV De már nem is sietek tovább. (*Kacsint*) Magukra hagyjam az urakat?

VIKTOR Magunkra.

ARTYEMJEV Viszem hát a fiatakorút is. Gyerünk, Mása, ne aggódj. Végül is... Akár még jóra is fordulhat itt minden!

MÁSA Innen csakis jóra! Fegyva bácsi! Nagy vizek sodra... (*Elmegy, Artyemjével*)

FEGYA Nos kedves Viktor, most láttad. Ennél már semmi sincs lejjebb. Igaz?

VIKTOR Nem akartam hallani, amit hallottam, de mert hallottam, köteles vagyok megmondani, hogy hallottam.

FEGYA Semmi kedvem magyarázkodni. Egyébként a lány nem igazi kurva, én sem rontottam őt meg, illetve csakis a szabad akaratóból, mert hát egész viszonyunk lényege

merő poézis. Dal meg szabadság, és benne az a természeti erő működik, amiből az élet keletkezett. Mindegy! Nem folytatom, mert közben csakugyan mindent elittam, még ezt a züllött Artyemjevet is becsaptam és kifosztottam. És ha még valamiért szenvedek, csak azért, mert nincs miből tovább innom. De te nyilván nem ezért jöttél.

VIKTOR Csakugyan nem.

FEGYA Hanem?

VIKTOR Hogy tájékoztatást kérjek Lizaveta Andrejevna-hoz fűződő viszonyod természetét illetően.

FEGYA A feleségemről beszélsz? Vagyis a volt feleségemről?

VIKTOR Igen. És éppen az általad is érzékelt kényes helyzet folytán...

FEGYA Felemás meg folytán? Jaj, drága Viktor!

VIKTOR Mindezek nyomán pedig értesülést kívánok szerezni további szándékaid felől.

FEGYA Ha őszinte és legbelsőbb szándékaimról szólhatnék, hát egy hűvös és alapos vodkára gondolnék, utána valami jóféle pezsgőre, majd pedig Mására, énekeljen újra a karral, de te nyilván nem ezért jöttél.

VIKTOR Csakugyan nem. Lizaveta... (*Csend*)

FEGYA Andrejevna Protaszova...

VIKTOR Igen, Protaszova.

FEGYA Visszaadom a szabadságát. Voltaképpen írásban már korábban visszaadtam, de megteszem hivatalosan is, ha kívánjátok. Vele kapcsolatban semmiféle egyéb szándékom nincs, mint ezt ő is jól tudja. Én meg azt tudom, hogy szeret téged, te pedig igazán derék és becsületes férje leszel, és hát mi kell ennél több? És akkor ásó-kapanyagharang: áldjon meg benneteket az Isten. Jó így?

VIKTOR Igen, csakhogy...

FEGYA Nincs bennem sem féltékenység, sem harag, legyetek egymáséi végre, hiszen mióta is szereted Lizát?

VIKTOR Hadd ne feleljek erre.

FEGYA Csakhogy, Viktor, az efféle, ki nem fejezett érzelmek erősebbek és hatalmasabbak, mint azok, amelyeket birtokában tart az ember. Inkább ezek tartanak minket birtokukban, nem gondolod? Talán éppen ez vetült árnyékként a mi házasságunkra, mindvégig.

VIKTOR Árnyék? Miféle árnyék?

FEGYA Látod: ha nagyvonalúbb vagyok, legyintek, elfeledem, átlépek; de hát nem vagyok. Mert szörnyen hiányzik legalább egy kis vodka, és ilyenkor az is gyötör, hogy nem feledtethetem Lizavetával, hogy te szereted, nyilván kislánykorától fogva, és ez nem hagyta hidegen őt sem. A maga módján talán ő is szeretett, de ezt önmagának sem vallhatta be, ám felhőtlen sem lehetett a mi együttélésünk... Amikor sodródni kezdtem, már nem volt megállás egyikünk számára sem...

VIKTOR Biztosíthatlak, hogy sem házasságotok idején, sem annak... Válságában semmiféle tisztátalan szándék vagy tett...

FEGYA (*közbeveg*) Félreértesz, drága Viktor! Persze hogy semmi tisztátalan, hogyan is férne össze veled efféle? Rossz férj voltam, sőt: végül már nem is voltam a férje, csak egy emlék, egy nyűg, egy vezetéknev, és mi sem természetesebb, mint hogy Liza akkor odaforduljon egy eleven és szerelmes férfi felé... Szabad!

VIKTOR Tudod, hogy nem ilyen egyszerű.

FEGYA Tudom, tudom.

VIKTOR Segíteni próbáltam Lizának.

FEGYA És én ezt szívből köszönöm.

VIKTOR De most már...

FEGYA El akarod venni.

VIKTOR Igen.

FEGYA Álljak félre. Még jobban. (*Csend*) Egészen?

VIKTOR Nézd, Fegyva...

FEGYA Templomban?

Viktor hallgat

Értem.

VIKTOR Tisztán.

FEGYA Akkor... Végleg.

VIKTOR *(hirtelen)* Fegya! Fegya! De hát hogy történhetett mindez?

FEGYA Élni akartam! Érted? Vagy legalább érezni, hogy élek! Lizával... Régen, rövid ideig, mintha éreztem volna, de azután nem, és egyre kevésbé, és ezért kellett valami, ami... Elhitette. Feledtette. Visszaadta volna. Az életet már nem lehetett, legalább az illúziót. A mindentudó vodka. És a zene! De nem az opera, meg a koncert a nagyteremben, vagy a kamarazenélés a szalonban, hanem a valóságos, az életteli, az ellenállhatatlan! Az őserő, az a megfoghatatlan és nélkülözhetetlen energia, ami egyszerre beléd ömlik, eltölt, közvetlenül az érzékeiden keresztül, hatalmasan!

VIKTOR A vodka?

FEGYA Az is. Meg a szemek, mosolyok, mozgás, hang, illat, lehelet, Mása, egymástól elválaszthatatlanul!

VIKTOR Mint hallhattam.

FEGYA Szégyenletes, tudom. Okádni való. Alpári, mocskos, züllött. A másnap reggel... Az a pokol. De hát bankban dolgozni talán nem szégyenletes? Igazgatónak lenni, az a létezés elementáris sodra? Vagy Beethoven, mondjuk, az Opus III., amikor a tarkódba lihegnek a sznobok, és reszeg a fotel... Akkor már nem fog hiányozni, hogy „Nye vecsernyeja”?

VIKTOR Micsoda?

FEGYA Nézd, Viktor, a mi világunkban három út áll a férfiak előtt, csak három. Az első: dolgozni, szorgalmasan, és növelni a posványt, amiben élünk, és ami végül megfojtja az életet. Nos, én ezt nem akartam, nem is értettem volna hozzá, de nem is akartam. A második: fellázadni ellene és lecsapolni ezt a mocsarat, de ehhez hősnek kell lenni, én meg nem vagyok hős. Maradt a harmadik: ének, mulatás, feledés, ital, Mása. Ezt választottam.

VIKTOR Tudod, miért jöttem.

FEGYA Mindegy. Minek is beszélek. A tárgyra. Tudom. És... *(Csend)* Megteszem.

VIKTOR Meg? Meg? Fegya! De... Mikor?

FEGYA Várj csak... Hadd gyűjtsek erőt. *(Üres poharát forgatja)* És akkor. Rendben?

VIKTOR Biztosan? Számíthatunk rád? *(Tárcáját keresi, de csak tollat és papírt vesz elő)*

FEGYA Ebben... Igen. Addig elrendezek mindent. A választ is, hivatalosan. Magamra vállalom. *(Csend)* És én? *(Hirtelen)* Ebben a végső rendrakásban... Számíthatok rád?

VIKTOR Persze! Mindenben! *(Egy pillanat tétovázás után előveszi pénztárcáját, és az asztalra teszi)* Fegya! Tehát?

FEGYA Igen. Meg kell lennie. Legyen!

VIKTOR Fegya! A kezedet! *(Megragadja, megszorítja)*

FEGYA Igen. Meglesz.

12.

Lizáéknál

LIZA Magam sem értem. Hirtelen olyan világos és tiszta lett minden.

SZÁSA Nos, igen. Lehet, hogy a nő mégsem olyan bonyolult szerkezet?

LIZA Ahogy megtudtam, hogy más nővel... Érted? És nem azért, mert hűtlen volt.

SZÁSA Igen, az alighanem félreértés volna.

LIZA Hanem a sokat emlegetett szabadság. Visszakaptam, csakugyan. Pedig mennyire aggódtam Fegyáért, visszavártam, virrasztottam, üzentem, odaszöktem, fehérneműt küldtem utána... Huss! Egyszerre vége lett!

SZÁSA Vége? Biztosan?

LIZA Tudod, Szásenyka, az is feszélyezett, hogy azt éreztem: két férfit szeretek. Hogy én akkor bectelen nő vagyok, mert ez képtelenség. És ahogy megtudtam, hogy összefeküdt mindenféle...

SZÁSA Liza! Ne így fogalmazz, kérlek.

LIZA Tudod, milyen jó ezt kimondani? Még durvábbakat is tudnék.

SZÁSA Nem ismerek rád.

LIZA Tudom, hogy nem lenne szabad haraggal, de amikor attól szenvedtem, hogy nem akar, nem kíván, sőt szinte undorodik tőlem... Elviselhetetlen volt. Ám ahogy megtudtam végre, hogy azért nem kellek neki, mert mások kellenek, míg engem más szeretni tudna, hát hirtelen leszakadt rólam ez az egész súly, ez a szomorúság, ez a reménytelen, elmúlt életem, és most itt vagyok... Fegyka is egészséges, a nap is süt... Viktor pedig rövidesen itt lesz, és mindent elintéz, mert ő csakugyan olyan jól el tud intézni mindent, és ezért én nagyon, de nagyon nagyra becsülöm őt.

13.

Kocsma különtermében

FEGYA Elhoztad?

ARTYEMJEV Ahogy parancsoltad. *(Csomagot bont ki, pisztolyt vesz elő belőle, és az asztalra teszi)*

FEGYA Tölts.

ARTYEMJEV Ha fogytán van, ott a következő. Veuve Cliquot.

FEGYA Befejezem a levelet, és elviszed nekik.

ARTYEMJEV Micsoda jelenet lesz! Téged a golyó pusztít el, őket a te nagylelkűséged!

FEGYA A te szádból ez rettenetesen hangzik.

ARTYEMJEV Tudok még fennköltebben is fogalmazni! Ha a búzaszem el nem hal, csak maga marad, de ha elhal, ezer új életet terem...

FEGYA Hagyj békén!

ARTYEMJEV *(gúnyosan szaval)* Egyetlen gesztussal nyersz vissza mindent! Nem züllés volt, meg dorbézolás, meg lili-omtiprás, hanem a zseni kereste helyét. De nem találta... Eltávozott hát a világból, és ti, kicsinyek, még a lába nyomát sem illethetitek. Csak a hiányát és a bűntudatokat...

FEGYA Csend legyen! Ezt a levelet elviszed hozzájuk. Mindenről rendelkeztem, az adósságaimról is.

ARTYEMJEV Szóra sem érdemes. Most már.

FEGYA És így a becsületemről is. Amit másként nem szerzhettek vissza, de ezzel, így, igen.

ARTYEMJEV Csak egy nagy utazás. Mint az élet... Mint az álom... De szép is!

FEGYA Most hagyj magamra. Itt lesz a levél, előttem, az asztalon.

ARTYEMJEV Egy legutolsó kérdés. Ha majd meghúzod a ravaszt, arrafelé tartsd a csövét, ugyanis ha nem a meszelt falon, hanem az olajfestékesen megy szét az agyad, könnyebb lesz lepucolni.

FEGYA Figyelni fogok. *(Megtölti a fegyvert, homlokához emeli)* Figyelni.

Igen... Nem... Bírom... Nem bírom... *(Végigsimít az olajfestékes falon)* Erre... Tehát. *(Kintről erős kopogás, hirtelen összerezzen)* Ki az?
MÁSA *(kintről)* Ki az, ki az! Hát ki volna!
FEGYA *(leereszti a fegyvert)* Mása! A hét nyavalyát hozod rám!
MÁSA Engedj be, ha Istent ismersz. Engedj be, mert elraggom az eremet!
FEGYA *(ajtót nyit)* Mását ismerem.
MÁSA Ót aztán alaposan! Ahogy a Bibliában áll: jól megismerted Mását, aztán... *(A pisztolyra mered)* Aztán?
FEGYA Hogy kerülsz ide.
MÁSA Nem, te nem ismersz Istent.
FEGYA Ezt a kicsi istent ismerem.
MÁSA Kerestelek a lakásodon, a folyónál, aztán Artyemjevhez futottam, és akkor a hazudozásából tudtam meg, hogy... De nem sejtettem, mekkora a baj.
FEGYA Kicsi az isten, nagy a baj.
MÁSA Ez mi? *(Felveszi a fegyvert)* Hát... Ennyi? *(Kétségbeesett dühvel)* Csakugyan?
FEGYA Mása, nem. Nem bírom.
MÁSA Te csakugyan nem ismered Istent. Kicsi, nagy, neked egyre megye. Egyik sem számít.
FEGYA Tedd le.
MÁSA Mintha a világon se volnék. Semmi. Levegő. A szíved nem esik meg rajtam, az én sorsomon, az én szerelmemen...
FEGYA És ha miattad is akarom?
MÁSA Fegya bácsi, a józan eszeden vagy? Én a te szép fejedet itten akarnám nézni átlukasztva, vagy mi?
FEGYA Szabad lennél. És ők is.
MÁSA Ők, ők, mindig azok az ők! Számít más neked? Legfeljebb még te, te. És én?
FEGYA Olyan fiatal vagy.
MÁSA És már nem tudok nélkülüled élni.
FEGYA És velem?
MÁSA Semmi más élet nem élet.
FEGYA Tönkretennélek, elhasználnálak, és még a szép kis arcocskádat is szétsírnád mellettem.
MÁSA Nem, én egyáltalán nem sírnék! *(Sír)* Én soha nem sírok, hogy téged az ördög buzerálna meg! *(Zokog)*
FEGYA Drága Mása! Én csak azt akartam tenni, ami a legjobb.
MÁSA Neked! Mert te csak magadra gondolsz, senki másra!
FEGYA Jó volna neked, ha megölöm magam? Csakugyan azt hiszed?
MÁSA Még annál is jobb! Pukk, szétdurran a fejed, aztán a világnak jójucakát! De hát végül is mit akarsz, tudod egyáltalán, mit?
FEGYA Persze hogy tudom.
MÁSA Aztat mondjad akkor, és ne mást!
FEGYA Ígéretet tettem nekik, meg kell tartanom. Másként nem tudom, mert én undorodom attól, hogy belevágjak a házastársak hivatalos szétválasztásának gusztustalan és megalázó procedúrájába.
MÁSA Na és? Köpsz utána kettőt, aztán annyi.
FEGYA Szabadon kell engednem őket. Kedves, értékes emberek, és most én akadályozom őket abban, hogy boldogok legyenek.
MÁSA Kedves? Értékes? Az a peckes, aki itt járt? Meg az a nő, aki képes rá, és elhagy téged?
FEGYA Az, aki itt járt, azért jött, hogy megmentsen. Hiába. Elhagyni pedig nem az a nő akar engem, hanem én őt.
MÁSA Nem úgy van az ám! Soha nem! A nő okozza, hogy

te már nem bírod velem! Nem ám, hogy mindig ő a szent, te meg a bűnös.
FEGYA De hát téged is tönkreteszlek, kedves Mása, ha életben maradok, véged.
MÁSA Bízd rám az én végemet, Fegya bácsi.
FEGYA No és Fegya bácsi miatt is kell. Tudod, tudod te, mi lehetett volna belőlem? *(Csend)* És látod, mi lett. Ennyi is elég ahhoz, hogy... *(Felveszi a pisztolyt)*
MÁSA Ilyen okos ember hogy lehet ilyen ostoba.
FEGYA Teher vagyok csak a világnak. Neked is, nekik is. Magamnak is.
MÁSA Élő ember vagy! Ritkaság a földön! Éppen te hagynád itt? *(Észreveszi a levelet)* Ez meg mi?
FEGYA Írtam nekik. *(Elveszi)*
MÁSA Mit?
FEGYA Mindegy.
MÁSA Hogy megölnöd magad?
FEGYA Hogy én nem leszek többé.
MÁSA De jó!
FEGYA Mit mondasz?
MÁSA Pisztolyról is írtál?
FEGYA Minek? Nem.
MÁSA Gyerekkoromban volt a telepen a Rahmanov-„ügy”. Még a rendőrség is bejött! Nyomozók, öten! Ismerted?
FEGYA Nem.
MÁSA Pedig sokat beszéltek róla. Rahmanov fogta magát, és úgy csinált, mint aki vízbe fúl. De nem. Tudsz úszni?
FEGYA Nem.
MÁSA De jó! Hogy mondják azt, amit a levélhez toldanak?
FEGYA Post scriptum. Utóirat.
MÁSA Az pedig legyen benne! Majd mondom is, micsoda! Add csak ide a tárcádat, a ruháidat, mindent, végül ezt a levelet! Letesszük mind a folyóparton, a füzesnél, ahol az örvények keletkeznek.
FEGYA No és azután?
MÁSA Azután? Nagy vizek sodra!
FEGYA Mása, hát lehet ezt?
MÁSA Persze! Figyelj rám! *(Kiteríti a levelet)*

I4.

Lizáéknál

VIKTOR Megígérte. *(Homlokát törli)* Szavát adta. Az nem lehet, hogy ne teljesítse.
LIZA Viktor, Viktor. Próbálgatom a neved. Viktor!
VIKTOR Liza, jaj, Lizanyka. Ha tudnád.
LIZA Tudom. Amikor pedig megtudtam, hogy nem egyszerűen megcsalt, de egy cigány lánnyal, ráadásul szinte egy gyerekkel adta össze magát, hát minden, de minden megváltozott... Vess meg, de hát ezek... Ápolatlanok. Feltehetően tetvesek, ráadásul még ez a fejletlen test és a hiányos higiéné... Egyszerre fellélegeztem. Ki tudom mondani, mint még soha: Viktor! Viktor!
VIKTOR Mennyi ideje már? És semmi hír.
LIZA Jaj, hadd mondjam tovább. Nem, ez nem féltékenységre, mert ha, mondjuk, Varja Kazancevával csal meg, aki esetleg különb nálam, úgy alulmaradtam egy puhábbal és kerekessel szemben, de hát ez, ez... Betegség. Ez gyógyításra szorul, de már gyógyuljon nélkülem!
VIKTOR Minden irat nála van. Lépnie kell, mert amíg nem indul meg az eljárás, addig kapcsolatunk is rendezetlen marad.
LIZA Viktor! Eddig olykor azt gondoltam, kettőt szeretek, és akkor én becstelen vagyok, előtted kimondhatom: amolyan kurvinca...

VIKTOR Liza!
LIZA De hát nem lehet közöttünk mindent elmondani? *(Megcsókolja)* Most már világosság van a lelkemben, szeretlek, szeretlek, szeretlek. Már csak a helyzetünket kell hivatalosan is tisztáznunk ahhoz, hogy minden jóra forduljon, ugye?
VIKTOR Ha nem beszéltem volna veled, ha nem ismerném úgy és azóta, ahogy ismerem, azt gondolnám, szándékosan késlekedik, várat, netán akadályoz...
LIZA Nem, Viktor, ez inkább csak gyengeség. Talán még egy csipet becsületesség is, hogy most már ne maradjon semmi tisztázatlan vagy csalás.
VIKTOR Hacsak azért nem.
LIZA Vagy megbántottság. Nem kellett volna pénzt adnod a válás költségeire. Az olyan... Nem szép.
VIKTOR Formaság. Hogy az se akadályozhassa az eljárás megindítását, ha átmeneti likviditási gondja volna.
LIZA Milyen önző lesz az ember a szerelemben!
VIKTOR Csodálok? Ennyi év várákozás és sóvárgás után? Amikor végre feltűnik a boldogság körvonala?
LIZA Nem körvonala! Szinte fürdés. *(Ölelés, csók)* Lubickolás, pancsolás ebben az erős áramlásban, amely ringat és sodor minket, hogy egyszerre majd átcsapjon rajtunk.
VIKTOR *(kinéz)* Jött valaki? Nem, még nem.
LIZA Ha pedig boldogság van, akkor minden rendben van: Fegyka makkegészséges, anyád szeret engem, mi pedig... Ugye? Ugye?
VIKTOR Ugye?
LIZA Ugye!
VIKTOR Tudod, mióta sóvárogtam már? Egykor Nagy-Britanniából hazatérve várt a hír, hogy elvesztettelek.
LIZA Látod, nem veszem el. Miattad nem. Érted nem.
VIKTOR Később egyszer ismét találkoztunk, majd egyre többet, és a barátságunkban mindig éreztem egy csipetnyi... Egy hajszálnyit...
LIZA Kurvincát!
VIKTOR És ezért lelkifurdalásom volt, hogy a barátom feleségével, akivel csakis tiszta és önzetlen kapcsolatot létesíthetnék, azt... De hát tudtam, hogy te sem látod ezt másként.
LIZA Amíg nem kellett másként látnom.
VIKTOR Amikor pedig Fegyka kínozni kezdett, hirtelen olyan, de olyan boldog lettem... Jaj, ne érts félre, de amikor végre szóltál, hívtál, mert szükséged volt rám, megsejtettem, hogy talán mégsem kell végleg lemondanom rólad.
LIZA A lapostetű a szőrzetekben él?
VIKTOR Micsoda? Azt gondolom, igen.
LIZA Jaj, bocsáss meg.
VIKTOR Amikor Fegyka megírta azt a levelet, hogy visszaadja a szabadságodat, végre elmondhattam mindent... Emlékszel? Sírtál, és...
LIZA És le akartam mondani rólad. Végleg.
VIKTOR És akkor Anyika is megszeretett téged, én pedig még örültebben, mert akkor már elkezdhettem azon dolgozni, hogy életünket egyesítsük. Már csak a múltat kellett lezárni, nemcsak a szívünkben, de hogy úgy mondjam, közjogilag is.
LIZA A közjog az hol él? A szőrzetekben?
VIKTOR Mi van veled, Liza?
LIZA Csak annyi, hogy boldog vagyok és rakoncátlan. Mert most érzem végre, hogy nekem ezt nem kell „lezárni”, ezt a múltat és vele minden fájdalmamat, hanem egyszerűen lezárult, kész, ott, belül a szívemben, ott végre

ragyogóan tiszta és világos minden. Nincs ott már más, csak te, titkos és tanácsos!

Kintről kopogás

VIKTOR Végre! Itt a válasz!
LIZA Látod, hogy minden jóra fordul? *(Kiszól)* Tessék!
ARTYEMJJEV *(belép)* Protaszov úr ezt a levelet hagyta önöknek. *(Átadja)*
VIKTOR Köszönöm.
ARTYEMJJEV De...
VIKTOR *(közbeváág)* Ez csak egy személyes üzenetnek tűnik. Más egyebet nem hagyott? Hivatalos iratokat, efféléket?
ARTYEMJJEV Mást nem. És azóta nem láttuk.
LIZA Nohát.
ARTYEMJJEV De keressük.
VIKTOR Mi történt? Ez minden? Halogat, késlekedik, várat? Ez nem szép. Nem sülyedhet ideig...
ARTYEMJJEV Nem tudok többet. Voltaképpen ennyit sem tudok. Ajánlom magamat. *(El)*
LIZA Mi van itt már megint?
VIKTOR Isten veled. *(Felbontja a levelet, olvassa)* Hiszen ez... Rettenetes!
LIZA Olvasd!
VIKTOR „Liza és Viktor, nektek írok, de sem tisztelt, sem kedves, sem drága nem jön a tollamra. Keserű vagyok és vadaskodó, én lehetek mindennek az oka, de mégsem tudok megbocsátani nektek. Mindent tudok. Bár én vagyok a férj, mégis én kerültem a ti utatokba, és bár mindkettőtöket szeretlek, most hideg vagyok, értetlenséggel és haraggal tele.”
LIZA Ez ő... Összetéveszthetetlen a hangja.
VIKTOR „Ami közöttünk volt és van, és ami lett, az nem írható le olyan fogalmakkal, amelyek nyomán jogilag ítélni, tehát válni lehetne. Kívánságokat ezért nem úgy teljesítem, mint ahogy ezt kértétek, és ahogy én ígértem. Lehet, hogy állhatatlan vagyok, vagy éppen züllött, de egyszerűen nem bírom... Nem bírom... Más utat választok. Hogy boldogok legyetek, össze kell házasodnotok. Ennek én akadálya vagyok, ezért elhárítom ezt az akadályt...”
LIZA *(felsikolt)* Viktor!
VIKTOR „Így hát amikor ezt a levelet megkapjátok, én már nem vagyok többé...”
LIZA *(felzokog)* Uramisten...
VIKTOR „Post scriptum: köszönöm a pénzt, amely éppoly ízléstelen, mint amennyire hasznos volt. Hát így törlesztek. Ne haragudjatok rám, és tartsatok meg jó emlékezetekben.” Mi ez itt még? Alig olvasható... *(Betűzi)* „Post post scriptum: él itt egy Jevgenyev nevű órás. Gyenge, de derék ember. Kérlek benneteket, legyetek a segítségére, hogy rendezhesse kusza anyagi ügyeit. Isten veletek. F.”
LIZA Megölte magát? Meg?! Meg?!
VIKTOR *(az ajtóhoz siet)* Hé! Itt van még a küldönc? Hé!
LIZA Fegyka, drága Fegyka! Megölted magad, te drága?
VIKTOR Liza!
LIZA Megölted magad, mert én már elpusztítottalak! Istenem! Nem igaz, hogy nem szerettelek, csak téged szerettelek, csak téged! És mégis elpusztítottalak! *(Viktorhoz)* Hagyj békén!
VIKTOR Utánamegyek. Kiderítem, mi történt.
LIZA Menj. Ne haragudj, de nem tudok hazudni. Hagyj magamra. És tudj meg mindent. Mindent, Fegyáról!

Terasz, két évvel később: idill a teázó Lizával, a kötögető Annával és a kertben szaladgáló kis Fegykával – béke, mosolygás, napsütés

FEGYA *(mocskosan, szakadtan feltűnik, távol, a kerítésnél, egy nyomós kútnál mosakszik, a gyerek nézi)* Hé... Kisfiú! Gyere ide... Ki vagy?

FEGYKA Fegy Protaszov.

FEGYA Nem bírtam, hogy ne jöjjenek. Pedig nem szabad. Téged sem szabad látnom. Fegy... Protaszov... Szarotokban kellett volna maradnom, de hát nem maradtam. Oda vitt a víz, a Mása nevű folyó, mert hát ő csakugyan a nagy vizek sodra! Hú, de szomjas vagyok. Víz nem oltja. Ez a legrettenetesebb, Fegy Protaszov, majd megtudod. Ha innál, de nem ihatsz. Nincs miből! Másra gondolni sem tudsz, és még sincs! *(Mosakszik, köpköd, csapkodja magát)* Ezzel kínzott, amikor már beteltünk egymással, be a szerelemmel, be a titokzatos, új életünkkel! Elvette a kis pénzem. Ami jött, őrizte, hogy el ne igyam. Jól tette. Étetett, ölelt, énekelt. Azután egyre ritkábban énekelt. És már nem úgy, mint azelőtt, mert az éneklés is onnan fakadt, mint a nagy vizek sodra meg az ital; de azután lassan apadni kezdett. Mi táplálta volna, ha nem ihatom?

LIZA *(feláll, a terasz korlátjához lép, látszik, hogy állapotos)* Fegyka! Merre jársz? Mit csinálsz a kerítésnél?

FEGYKA Semmit!

LIZA Csak meg ne hűlj, drágaságom, ott az árnyékban meg ne hűlj!

FEGYA Maradtam volna itt veletek? Brrrr! *(Fröcsköl)*

Hirtelen boldog zsvaj a teraszon, belép Darja, elegáns utazóruhában

LIZA Fegyka! Gyere fel! Tudod, ki van itt?

FEGYA *(Lizát bámulja)* Liza... Karenyina?

LIZA Fegyocska! Megjött Darja nagymama!

FEGYA Darja... Nagymama? Hát így?

FEGYKA A városi nagy! *(Elfut)*

LIZA Mennyire örülök! Viktor reggel érkezik vissza Nagy-Britanniából!

DARJA Néhány napot veletek töltök.

ANNA A sarokszobát rendezzük be neked! Milyen nagyszerű lesz!

FEGYKA *(felér a teraszra)* Nagymama! *(Átöleli)*

DARJA Mekkora nőttél, Fegyka! És te is szépen növekedsz, Liza.

ANNA Mindig könnybe lábad a szemem... Viktor úgy szereti, mintha a sajátja volna.

LIZA Anyuka, kérem.

ANNA Intézi, hogy a nevére vehesse.

DARJA Hasonlít az apjára. De csak a szívét örökölje, mást ne.

FEGYKA Itt a nagymama! Itt a nagymama! *(Szirénázva elfut)*

LIZA Néha azt gondolom, előbb-utóbb meg kell neki mondanom. Máskor azt gondolom, nem.

ANNA Milyen csodálatosan békit a halál.

DARJA Szinte felidézni sem tudom már, miért is visolyogtam tőle egykor. Csak arra emlékszem, hogy Viktor barátja volt, értelmes, talán túlzottan is érzékeny, kedves fiú, olyan, akiről azt mondják: „formátuma” van.

ANNA Végző soron feláldozta magát azokért, akiket szeretett.

LIZA Fegyka annyira emlékeztet rá... Míg persze mindenben Viktor nevelési elveit követjük.

DARJA Lám, most is könnybe lábad a szemem, hogy beszélünk róla.

ANNA Egyre nő az emlékezetünkben.

LIZA Ha visszagondolok azokra a reménytelen napokra, estékre, éjszakákra... Mintha egy másik élet lett volna. Vagy talán nem is élet, csak bevezetése ennek, ami eljött. Végre, el.

Kocsmában

ARTYEMJEV Fizesse ki, mert rendőrt hívok.

FEGYA *(a sarokban, mocskosan, elhanyagoltan)* Csak még egy pohárral. Fél pohárral. Legyen könyörületes.

ARTYEMJEV Eléggé könyörületes voltam, hogy egyáltalán beengedtem és kiszolgáltam.

FEGYA Itt pusztulok el, ha nem ad. Szavamra...

ARTYEMJEV Pusztuljon, kit érdekel. De előbb rendezze a számláját.

FEGYA Nincs... Miből.

ARTYEMJEV Nem félti az életét, csavargó?

FEGYA Akkor lesz végem, ha nem ad inni.

ARTYEMJEV A hangja egy régi vendégemre emlékeztet. Különös.

FEGYA No? Akkor kapok, ha...

ARTYEMJEV Nem kap! Hiszen az lehetetlen!

FEGYA Miért volna lehetetlen?

ARTYEMJEV Akire én gondolok, két éve halott.

FEGYA Vízbe fúlt?

ARTYEMJEV A felesége azonosította a holttestet. Itt van eltemetve.

FEGYA Felpuffadt, bűzös, oszladozó. Kizabálták az agyát a halak, a szemén úsztak ki...

ARTYEMJEV A búcsúlevelében pedig mindenről rendelkezett... Előtte írt. Magam vittem. *(Hirtelen, döbbenet)* Fegy! Protaszov!

FEGYA Most akkor... Kapok egy pohárral?

ARTYEMJEV Feltámadtál?

FEGYA Élő holttest vagyok.

ARTYEMJEV Erre már nekem is innom kell.

FEGYA Másának igaza volt. Amikor azt kérdezte: miért? Megírtam a levelet, rendben. De meghalni? Tényleg: miért?

ARTYEMJEV A lány is akkor tűnt el. De erre még gondolni sem mertem.

FEGYA Még sokáig énekelt. Majd lassan alábbhagyott ez a sodrás. Én pedig újra ittam, egyre többet. Azután már egyáltalán nem énekelt. Hanem megszeretett egy hentes. Tudod, milyen kemény egy hentes ökle? A pénzem, amit időről időre kaptam, ő vette el. Hát így.

ARTYEMJEV Itt vagy, és... Ők is itt vannak! Tudod? Boldogan élnek, nagyobb házba költöztek, a feleséged gyereket vár... Vagy hogy is van ez?

FEGYA Elmentem a házuk előtt. Nem lett volna szabad. Előbb csak sietve, lopva, majd lassabban, ma végül megálltam. Néztem, sokáig. Egy kisgyerek...

ARTYEMJEV A tied.

FEGYA Még egy pohárral!

ARTYEMJEV Kapsz a jobbikból.

FEGYA Nem, ne a jobbikból. Ez is jó nekem, és nincs pénzem.

ARTYEMJEV Majd lesz.

FEGYA A fiam, igen, a fiam. Tölts!

ARTYEMJEV Egészségedre! Élő holttest.

FEGYA Ott állni és nézni, az rettenetes. Ha iszom, akkor nem rettenetes.

ARTYEMJEV És mi az akadálya annak, hogy igyál? A történeted nemcsak szép, de rendkívül hasznos történet is.

Nincs pénzed? Majd lesz. Az efféle holttest jól jövedelmez.

FEGYA Hallgass!

ARTYEMJEV Nocsak, nocsak! Hiszen valakinek a számládat is rendeznie kell! Mása is tartozást hagyott maga után...

FEGYA Nem, nem, az képtelenség, hogy...

ARTYEMJEV Hiszen a te váratlan feltámadásod azt jelenti, hogy ők pedig bigámiában élnek. A házasságuk érvénytelen, a gyermekek a tieid, a cselekmény súlya szerint a bíróság büntetést szab ki...

FEGYA *(megüti)* Átkozott!

ARTYEMJEV *(visszaüti, Fegyá összeesik)* Rendőrt!

17.

Teraszon, néhány nappal később

FEGYKA A papa! Itt a papa!

VIKTOR *(belép)* Ah, milyen meghitt pillanat! Itt vannak mind a szeretteim! *(Felemeli Fegyát, megcsókolja Lizát)*

LIZA Jól utaztál, kedvesem?

VIKTOR Igen jól. Tudod, Nagy-Britanniában remek a közlekedés. *(Üdvözli anyósát, anyját)* Micsoda váratlan öröm!

DARJA Olyan jó itt nálatok! Egyre jobb.

VIKTOR Ma reggeltől pedig két napot egyfolytában itthon tölthetek.

LIZA Ilyen sem volt mostanában! Kimegyünk együtt a folyóhoz?

VIKTOR Annak is eljön az ideje. *(Útitáskáját nyitja)*

FEGYKA Nekem? Nekem mit hoztál?

VIKTOR Tűzoltóautó. „Royal Fire Brigade”. Mondd utána, akkor megkapod.

Fegyka kiragadja Viktor kezéből, és szirénázva elrohan

Valami baj van a gyerekekkel? Anyámnak shawl. Neked, Liza, eau de cologne, a zöld címkés. Annának kashmiri fonal. Felvettem a postát is útközben. Itt van egy hivatalos értesítés a számodra.

LIZA Milyen figyelmes vagy. Fogytán volt a kedvenc illatom.

VIKTOR Most pedig visszavonulok tisztálkodni, hogy azután mindannyian együtt költhessük el az ebédet... Mi a baj?

LIZA *(sápadtan, a levelet olvasva)* Istenem... Istenem! *(Felsír)*

VIKTOR Mi lelt? Mi van benne?

LIZA Él... Él! Istenem... Fegyá él!

VIKTOR *(olvassa a levelet)* Lehetetlen... Szörnyűség.

LIZA *(zokog)* Mikor lesz vége ennek? Mikor leszek végre szabad? Mi ez az egész? Viktor!

VIKTOR Rettenetes. Fegyá él. *(Csend)* Lizának két férje van. Mindannyian bűnösök vagyunk. A vizsgálóbíró beidéz, bigámia tényállásának alapos gyanújával.

DARJA Micsoda aljasság... Hogy maradhatott életben?

LIZA Él! Mennyire gyűlölöm! Jaj, mit beszélek.

VIKTOR Miért tette ezt velünk? Semmi nem igaz. Semmi nem tiszta.

LIZA Mindennek vége. *(Zokogva távozik, Viktor utána)*

ANNA De hát hogy maradt életben, ha meghalt?

DARJA Nem tudom, de annyit tudok, hogy amióta Viktor ebbe a mocsokba keveredett, azóta ez az egész rátekeredett, rátelepedett, bepiszkolta és lehúzza. Itt minden csálás, hazugság, szenny. Minden! Minden!

18.

Bíróságon

VIZSGÁLÓBÍRÓ Karenynné asszony, vagyis hát első férje után Protaszova.

LIZA Erre is szükség van?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Mindenre szükség lesz, hogy ezt a... Kínos ügyet tisztázni tudjuk.

LIZA Kínos... Még hogy kínos.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Joga van nem válaszolni a kérdéseimre, ugyanakkor tudnia kell, hogy az igazság kiderítése mindannyiunk számára a legcélravezetőbb.

LIZA Nincs titkom.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Ismeri a tényállást: férje életében másik férfihoz ment feleségül, anélkül hogy házasságukat felbontották volna.

LIZA Nem, nem az életében.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Hanem?

LIZA Nem tudtam. Nem, nem, nem.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Több különös mozzanat mond ellent a tagadásának. Az egyik például, hogy nagyobb összegű pénzküldemény előzte meg férje színlelt öngyilkosságát.

LIZA Micsoda?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Két évvel ezelőtt átutaltak neki ezerkét-száz rubelt. Július 17-én felvette az összeget, ő pedig 19-én tűnt el.

LIZA A vagyonmegosztás része volt ez, és az uram... Vagyis Viktor Karenyin intézte. Vártuk a hivatalos válási nyilatkozatot, és nem akartuk, hogy azért késlekedjen, mert a költségekre nincs elég pénze.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Ugyanakkor leállították a válás hivatalos procedúráját.

LIZA Mert megígérte, hogy ezt majd ő intézi. Azután pedig, amikor megkaptuk a levelét... *(Elfullad)*

VIZSGÁLÓBÍRÓ Majd sietve felismerte a férjét egy szétázott vízi hullában.

LIZA Arca már nem volt, hatalmasra puffadt hasát moszatok borították... Hogy ne kelljen Fegyát látnom benne, azt mondtam, ő az. *(Felzokog)*

VIZSGÁLÓBÍRÓ Látja. Az igazság kiderítése mindannyiunk érdeke.

LIZA Van még valami?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Már csak a rendszeres pénzküldemények kérdése vár tisztázásra. Nem nagy összegek, de mégis: a létfenntartásra szűkösen elegendők.

LIZA Az anyagi ügyeinket Viktor... Viktor Karenyin intézte. De nem neki küldtük, higgye el, hogy nem! Volt egy utóirat a búcsúlevelében...

VIZSGÁLÓBÍRÓ Csakhogy a pénz valahogy mégis hozzá jutott. *(Jegyzetel)* Protaszova asszony, mi a törvény szolgái vagyunk, de azért érző lények, emberek is. Értjük, hogy sok mindenre ráviszi az embert a kétségbeesés. A férje elitta a családi vagyont, kimaradozott, vélelmezett hűtlenséget követett el, satöbbi, egyszerűen tönkretette a maga fiatal életét...

LIZA *(sír)* Szerettem!

VIZSGÁLÓBÍRÓ De hát a szeretet törékeny dolog, s amikor már megsokasodik a szenvedés, akkor nagyon is érthető, hogy meg kíván szabadulni tőle...

LIZA Ő akart, akkor is, ő, nem én.

VIZSGÁLÓBÍRÓ És kéznél volt egy szabadító, régi barát, ugye? De hát ez végül ahhoz a tényálláshoz vezetett, amit kétnejűségnek, jogi terminussal bigámiának neveznek, s

amely a polgári perrendtartás szerint komoly büntetési tétellel szankcionálandó. A részletes tényfeltáró vallomás azonban ezt a szankciót jelentősen enyhítheti.

LIZA Nincs mit mondanom. Elmehtetek?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Minek ez a sietség. Vezessék be Viktor Karenyin urat.

LIZA Istenem...

Belép Viktor

VIZSGÁLÓBÍRÓ Ismeri a vádat?

VIKTOR Igen.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Tudta, hogy házasságkötésük idején felesége férje még életben van?

VIKTOR Nem.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Figyelmeztetem, hogy a bíróság félrevezetése...

VIKTOR Nincs szükségem a figyelmeztetésére...

VIZSGÁLÓBÍRÓ *(ír)* Feleljen arra, hogy mire szolgált az az ezerkétszáz rubel, amit Protaszov eltűnése előtt két nappal folyósítottak neki.

VIKTOR Ez volt Lizaveta Andrejevna korábbi férjének része a közös vagyomból. Megosztottuk.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Majd hirtelen leállították a válás procedúráját.

VIKTOR Megállapodásunk szerint Fegyva magára vállalta ennek intézését. *(Csend)* Ezután eltűnt.

VIZSGÁLÓBÍRÓ A szemük elől bizonyosan. De nem a pénzküldeményeik elől.

VIKTOR Ez úgy hangzik, mint egy vádló tényállítás.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Havi ötven rubel, éveken át, hogy hangzik?

VIKTOR Jevgenyev órásnak küldtük. Fegyva a búcsúlevele záradékában kért erre minket.

VIZSGÁLÓBÍRÓ És ezt ilyen könnyen megtették? Egy ismeretlennek? Éveken át?

VIKTOR Nem értem, hogy miért ne tettük volna.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Csak azt ismételhetem, amit Protaszova asszonynak is elmondtam. Az igazság lassan menetel. De a célba ér.

VIKTOR Befejezte a kihallgatást?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Fjodor Protaszov már bevallott mindent. Csak a saját helyzetüket nehezítik meg, ha...

VIKTOR *(közbevág)* Elmehtünk?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Nem.

VIKTOR Letartóztat?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Megtehetném, de még nem tartom célra vezetőnek. Hanem szembesítést foganatosítunk, a vizsgálat sikere érdekében. *(Kiszól)* Vezessék be Protaszov urat!

FEGYA *(kintről)* Még nem jöhetek! Várjanak, mindjárt ideér... Engedjék hozzám!

VIZSGÁLÓBÍRÓ Vezessék be!

FEGYA Artyemjev, erre, erre! Elhoztad?

ARTYEMJEV *(átad egy kisebb csomagot és vele egy laposüveget)* Tessék.

FEGYA *(elteszi a kis csomagot, mohón iszik)* Egy kortyot! Még egyet!

ARTYEMJEV És most már semmivel sem tartozunk egymásnak.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Figyelmeztetem, hogy alkohol fogyasztása közintézményben...

FEGYA Ugyan, ez csak vodka! *(Visszaadja a palackot, belép)* Liza és Viktor... *(Földig hajol előttük)* Bocsássatok meg nekem... Bocsássatok meg! Én jót akartam... Én hibás vagyok... Én... Én... *(Megtántorodik)*

VIZSGÁLÓBÍRÓ Kérem, fejezze be ezt a komédiát, és feleljen a kérdéseimre!

FEGYA No hát kérdezzen.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Neve?

FEGYA Ejha, micsoda keresztkérdéssel kezdi! *(Feláll, meghajol)* Fjodor Protaszov. *(Csuklik)*

VIZSGÁLÓBÍRÓ Foglalkozása, kora, vallása?

FEGYA Most itt tréfálkozni fogunk? Ezért kellett ez a nagy hercehurca, hogy végre megtudja, amit úgyis tud? Negyvenéves vagyok, kandidátus és pravoszláv. Maga itt gúnyt űz mások szenvedéséből...

VIZSGÁLÓBÍRÓ *(közbevág)* Rendreutasítom!

FEGYA Ha majd rendszeren kérdez, rendszeren felelek.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Csak magának árt, ha szabotálja az igazságszolgáltatás munkáját.

FEGYA Az érdekel most a legkevésbé, hogy magamnak ártok.

VIZSGÁLÓBÍRÓ Feleljen arra a kérdésre: tudta-e a felesége és Karenyin úr, hogy amikor ruháját az örvényesnél hagyva elbújt, még életben van?

FEGYA Már hogy a csodába tudták volna? Én tényleg meg akartam ölni magamat. Bár nem vízben, hanem fegyverrel, de azután a Mása nevű körülmények...

VIZSGÁLÓBÍRÓ Megértem, hogy lelkiifurdalása van, hogy nagyvonalú akar lenni, de nekem az igazság kiderítése a feladatom.

FEGYA Micsoda kópé maga! Még mindig tréfálkozik!

VIZSGÁLÓBÍRÓ Hajlandó felelni a kérdéseimre?

FEGYA Testsúly, lakcím, születési hely? Az igazság nagyobb dicsőségére!

VIZSGÁLÓBÍRÓ Saját magának árt ezzel a legtöbbet. Feleljen tehát, hogy eljutott-e magához az a pénz, amit havi rendszerességgel küldtek...

FEGYA Valami pénz jutott hozzám, aztán nem jutott. Az is a Mása nevű körülmény miatt, amit egy hentes jellegű körülmény súlyosbított...

VIZSGÁLÓBÍRÓ Ha megtagadja az értelmes feleleteket, a jegyzőkönyv azt fogja tartalmazni, hogy a vádlott nem működött együtt a hatósággal az igazság kiderítésében, és ez óhatatlanul súlyosbító körülményt jelent.

FEGYA Mihez képest, bíró úr? Az életemhez vagy az életünkhöz képest? Azt hiszi, ez ennyi?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Figyelmeztetem...

FEGYA Ne higgye, hogy csak így beavatkozhat emberi sorokba, és ítélezhet élőkön és – esetemben – holtakon, haha! Hogyan merészeli? Azért, mert egykor szorgalmasan látogatta az iskoláit, vizsgákat tett, majd fehér kesztyűt húzott, hogy átvegye a diplomáját? Kinek lehet joga az ítélkezésre, egyes-egyedül, kinek? *(Lassan előhúzza zsebéből a kis csomagot, egy pisztolyt bont ki belőle, a bíróra szegezi)* No, felfrissítsük az emlékezetét?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Figyelmeztetnem kell, hogy főbenjáró, amit tesz.

FEGYA Írja hát! Él három ember ebben a városban, olyan szövevényes lelki és érzelmi hálóban, amelyről a magafajtanak soha fogalma sem lehet!

VIZSGÁLÓBÍRÓ Ismétlem...

FEGYA Írja! Megkezdődik a küzdelem a bennünk élő jó és az ugyancsak bennünk élő rossz között, elsősorban a lélekben, de nemcsak ott, hanem érzelmekben, érzékekben, testben, kocsmában, folyóban, mindenütt!

LIZA Fegyva, kérlek...

FEGYA Ugye, Liza? Ebben azután megoldást hozott, ha győzelmet nem is, az ismert helyzet! *(A Vizsgálóbíróhoz)* A maga híres „tényállása”! Minden megnyugszik. Ők végre szabadon szerethetik egymást, és ezzel megszerezik az én züllött emlékeimet is. Engem is boldogsággal tölt el bukásomban, hogy legalább az ő életükből távoznom sikerült, s, úgymond, boldogok lehetnek. És lesznek is!

Amikor hibázom, ismét visszajövök. Látni akarom még egyszer... A fiam.

LIZA De hát miért, miért, miért? *(Felsír)*

FEGYA Mindegy! Sikerül, csak hogy porszem kerül a gépezetbe, s egy gazember véletlenül felismer. De mert a zsarolását visszautasítom, hát magához siet, az igazság bajnokához, hogy a jog eszközeivel legyen segítségére mocskos üzelmeiben. És a törvény, íme, az igazság nagyobb dicsőségére: segít is neki! Mit érdemel, bíró úr?

VIZSGÁLÓBÍRÓ Figyelmeztetem, hogy közel van ahhoz, hogy halmazati bűncselekményt kövessen el...

FEGYA Én most már semmitől sem félek, én holttest vagyok, rajtam nincs senkinek hatalma! De hát felfogta-e, hogy miért is készül most ítélkezni rajtunk? Először azért, mert boldogságot és zavartalan szeretetet akartam másoknak legalább, ha már nekem nem lehet. Azután pedig azért, mert nem öltem meg magamat, vagyis nem követtem el olyasmit, amit mind a vallás, mind a jog elítél. Végül pedig azért, mert egy gazember sikeresen élt a kicsikart tudásával, és segítségére siet, hogy végre tönkreteltesse ezeket a boldogtalanságuktól szabadulni igyekvő sorsokat! Ez a híres jogszolgáltatásuk, gratulálok!

LIZA Csak magadnak ártasz, hát nem érted? Hallgass el, Fegya, hallgass végre!

FEGYA Hallgassam, ahogy az igazság nevében ítélkezni fognak fölöttünk, megsemmisítve a házasságokat, amely boldog, és szerelmetek gyümölcsét érleli, hogy engem összekössenek ismét veled, kedves kis Lizám, akitől végre eltávozhattam, s aki engem derekasan feledni tudtál? Érdemes emberek kétségbeesésbe hajszolására ekkora apparátust mozgósítani: vizsgálat, jegyzőkönyv, esküdtszék, bíróság, büntetés-végrehajtás? És ha érdemes is, szabad-e?

VIZSGÁLÓBÍRÓ A fegyveres fenyegetésnél is veszedelmesebb és kártékonyabb az érvelése.

FEGYA Ami magának veszély és kár, az semmi más, mint az élő holttest szomorú és végső felismerése... És egyhangúan meghozott ítélete, amellyel elrendezi... Végleg és fellebbezhetetlenül... *(Szívéhez emeli a pisztolyt, meghúzza a ravaszt)* Talált. Liza...

LIZA Fegya! Drágám, mit tettél?

FEGYA Bocsáss meg nekem! Csak így tehetlek végképp szabaddá...

LIZA Megmentünk! Élni fogsz...

FEGYA Igen. Élni, élni! Végre... Milyen jó.